

**Ministerul Dezvoltării
Economice și Digitalizării**

Raport lunar privind evoluția social-economică a Republicii Moldova

CONFORM DATELOR DISPONIBILE LA 31.12.2023

Chișinău 2023

Cuprins

Sumar executiv	2
1. Sectorul real	5
1.1. Produsul Intern Brut	5
1.2. Industria	7
1.3. Agricultură	9
1.4. Transport	10
1.5. Comerțul intern de bunuri și servicii	12
1.6. Investiții în active imobilizate	14
2. Sectorul monetar	17
2.1. Inflația	17
2.2. Cursul de schimb și piața valutară	19
2.3. Indicatorii monetari	20
3. Finanțe publice	23
3.1. Bugetul public național	23
3.2. Datoria de stat administrată de Guvern	25
4. Sectorul extern	26
4.1. Balanța de plăți externe	26
4.2. Comerțul internațional cu mărfuri	31
5. Sectorul social	39
5.1. Piața muncii	39
5.2. Remunerarea muncii	41
5.3. Veniturile și cheltuielile populației	42

Sumar executiv

Produsul intern brut (PIB) s-a diminuat cu 0,4% în 9 luni 2023. Consecințele crizelor multiple care au influențat economia în anul precedent menține în descreștere activitatea economică. Printre sectoarele economice care au influențat cel mai negativ evoluția PIB se enumeră: comerț intern, valoarea adăugată brută a căruia s-a diminuat cu 11%, industria prelucrătoare (-7,7%), construcții (-8,6%) și sectorul energetic (-23%). Totuși, unele activități economice au fost în creștere în ianuarie-septembrie: agricultura (+6,2%), servicii de sănătate și asistență socială (+14%), informații și comunicații (+10,7%), învățământ (+2,6%), servicii de cazare și alimentație publică (+24,6%) etc. Pe partea de utilizări, diminuarea PIB a fost influențată în cea mai mare măsură de impactul negativ generat de consum, care s-a diminuat cu 3,5%, și de investiții (-3,8%), iar exportul net a avut un impact pozitiv, argumentat de creșterea cu 2,4% a volumului exporturilor de bunuri și servicii corelată cu o diminuare de 5,5% a volumului importurilor de bunuri și servicii.

Cererea externă anemică, consecințele crizei energetice, războiul din țara vecină sunt factorii de bază ce continuă să afecteze sectorul industrial. În ianuarie-octombrie 2023 sectorul industrial a descrescut cu 3,9% față de aceeași perioadă din anul 2022. Industria prelucrătoare este ramura cea mai afectată de conflictul din regiune și conjunctura externă, descreșterea căreia (-5,4%) a produs cel mai mare impact negativ asupra sectorului industrial. Totuși, sunt semnale de îmbunătățire a situației, astfel încât începând cu luna septembrie industria a revenit pe o traiectorie pozitivă, fapt ce se datorează atât sectorului manufacturier, precum și celui energetic.

Recolta globală înaltă a culturilor cerealiere a influențat creșterea volumului producției agricole. Producția globală agricolă în toate categoriile de gospodării în ianuarie-septembrie 2023 a constituit circa 29 mild. lei și a fost superioară celei obținute în perioada similară din anul 2022 cu 27,5% (în prețuri comparabile). Majorarea producției agricole a fost determinată de creșterea producției vegetale cu 46,1%. Producția din sectorul zootehnic s-a diminuat cu 4,2%.

Temperarea fluxurilor comerciale internaționale a condus la micșorarea venitului din vânzări în serviciile de transport cu 20,7% în luna octombrie curent, iar în 10 luni 2023 - cu 22,6% (în termeni reali).

Diminuarea cererii de consum a populației și temperarea activității economice au redus veniturile din vânzări în comerț. Veniturile din vânzări în comerțul de bunuri cu amănuntul s-au diminuat cu 1% în ianuarie-octombrie 2023, iar în comerțul de bunuri cu ridicata – cu 18%. Pe de altă parte, în sectorul de prestare a serviciilor populației se atestă creștere cu 10,2%, fiind impulsionată de cererea pentru activitățile de recreare, de agrement și activități de cazare și alimentație publică. Serviciile prestate întreprinderilor se mențin în scădere (-7,3%).

Crizele actuale mențin investițiile pe o traiectorie descendentă. În ianuarie-septembrie 2023 volumul investițiilor în active imobilizate s-a diminuat cu 2,1%, însumând circa 20,5 mild. lei. Micșorarea investițiilor finanțate din credite și împrumuturi externe (-23,7%), precum și investițiilor proprii ale agenților economici (-9,8%) au constituit factorii de bază care au influențat diminuarea investițiilor. Totodată, investițiile finanțate din bugetul public național, după diminuarea considerabilă din anul 2022, au înregistrat o creștere cu 45,8%, fiind direcționate preponderent în infrastructura publică. Au fost în creștere și investițiile finanțate din împrumuturi interne (+5,8%), precum și investițiile străine (+13,9%).

Rata anuală a inflației a intrat în intervalul de variație al țintei inflației stabilit de BNM. Rata inflației anuală (noiembrie 2023 față de noiembrie 2022) constituie 5,5%. Cererea internă modestă este factorul principal cu efect dezinflaționist. Totodată, diminuarea cererii externe și crearea lanțurilor logistice noi au determinat scăderea prețurilor internaționale la resursele energetice, produsele alimentare și materia primă cu efectul respectiv asupra prețurilor interne.

Leul moldovenesc s-a apreciat față de dolarul american și Euro. În ianuarie-noiembrie 2023 moneda națională a marcat o apreciere de 6,9% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 19,16 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2023 până la 17,84 lei la 30.11.2023). Față de Euro leul moldovenesc s-a apreciat cu 3,8%. Stocul activelor valutare de rezervă ale BNM la sfârșitul lunii noiembrie 2023 a atins un record istoric 5159,7 mil. dolari (asigurând 6,6 luni de import), majorându-se cu 15,3% comparativ cu nivelul înregistrat la sfârșitul anului 2022 și cu 20,7% - față de situația la 30.11.2022.

Se atestă semnale ale impactului relaxării politicii monetare. În contextul diminuării ratelor dobânzilor, cererea la credite a intrat pe o traiectorie pozitivă, astfel încât în 11 luni creditele noi au înregistrat majorare cu 6,3% față de perioada respectivă a anului 2022. Concomitent, dobânzile relativ înalte au determinat creșterea depozitelor noi atrase cu 5,5%. Masa monetară M3 a constituit la sfârșitul lunii noiembrie 2023 circa 140,2 mild. lei și s-a majorat cu 17,8% față de aceeași dată a anului 2022 și cu 13,6% de la începutul anului curent.

Veniturile bugetare se mențin în creștere. În ianuarie-noiembrie 2023 la bugetul public național au fost încasate venituri în valoare de circa 90,5 mild. lei, ceea ce reprezintă o creștere cu 11,6% (în termeni nominali) comparativ cu perioada similară a anului 2022. Majorarea veniturilor a fost determinată în mare parte de creșterea încasărilor din impozite și taxe la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova, creșterii veniturilor salariale, rezultatelor pozitive ale agenților economici etc. Totodată, au fost realizate cu 18,9% mai multe cheltuieli, valoarea acestora însumând circa 102,9 mild. lei. Cea mai semnificativă contribuție la evoluția cheltuielilor totale au avut-o cheltuielile pentru protecția socială, învățământ și ocrotirea sănătății. Cumulativ în 11 luni 2023 deficitul bugetar a atins nivelul de circa -12,4 mild. lei și a fost în creștere de 2,3 ori comparativ cu ianuarie-noiembrie 2022 (-5,4 mild. lei).

Datoria de stat administrată de Guvern este în ascensiune. La situația din 31 noiembrie 2023 soldul datoriei de stat a atins nivelul de 101,5 mild. lei și a fost în creștere cu 11,9% față de aceeași situație a anului precedent. Datoria de stat internă însumează 39 mild. lei, în creștere cu 17,2% și datoria de stat externă – 3,5 mild. dolari SUA (62,6 mild. lei), care a sporit cu 18,1% (cu 8,7% - în monedă națională). Necesitatea de finanțare a deficitului bugetar înalt este factorul de bază care menține în creștere nivelul de îndatorare a țării.

Deficitul contului curent al balanței de plăți externe s-a îmbunătățit. Cererea internă slabă și prețurile internaționale reduse la resursele energetice și produsele alimentare au condus la diminuarea cu 8,5% a deficitului contului curent al balanței de plăți în ianuarie-septembrie 2023, constituind 12,9% în raport cu PIB. Volumul remiterilor personale primite din străinătate s-au diminuat cu 4,5%, iar intrările de investiții străine directe au fost în scădere cu 40,5%.

Cererea externă slabă menține exporturile în diminuare. În ianuarie-octombrie exporturile au constituit 3358,2 mil. dolari SUA, în scădere cu 7,5%. Diminuarea cererii externe, a potențialului de export (producția industrială în descreștere) și reducerea prețurilor externe sunt factorii de bază care au influențat involuția exporturilor. Exporturile de *mărfuri autohtone*, cu o pondere de 69,6% din total exporturi, au fost în scădere cu 7,6%, *reexporturile de mărfuri străine* s-au diminuat cu 7,2%. Valoarea importurilor a scăzut cu 4,8% în 10 luni, însumând 7126,7 mil. dolari. Importurile au depășit exporturile de 2,1 ori și, astfel, gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a constituit 47,1%. Soldul negativ al balanței comerciale s-a micșorat cu 2,3%.

Câștigul salarial mediu lunar brut, după scăderile din anul 2022 și semestrul I 2023, înregistrează o creștere nesemnificativă de 1,2% în termeni reali. În ianuarie-septembrie 2023 câștigul salarial mediu lunar brut al unui salariat din economia națională a constituit 12 006,2 lei și s-a majorat cu 17,8% în termeni nominali față de ianuarie-septembrie 2022. În termeni reali câștigul salarial s-a majorat cu 1,2% comparativ cu ianuarie-septembrie 2022. Exprimat în valută străină acesta a constituit circa 607 Euro sau 658 dolari SUA. În sfera bugetară câștigul salarial mediu lunar a constituit 10 059,6 lei, în creștere cu 18,5% în termeni nominali și cu 1,7% în termeni reali. În sectorul real al economiei câștigul salarial a constituit 12 680,6 lei și s-a majorat cu 17,5% în termeni nominali și cu 0,9% în termeni reali.

Mărimea medie a **pensiei lunare** la 01.10.2023 a constituit 3671,05 lei și s-a majorat cu 16,7% (în termeni nominali) față de aceeași dată a anului 2022.

Numărul **șomerilor**, estimat conform definiției Biroului Internațional al Muncii (BIM), în trimestrul III 2023 a fost de circa 39,2 mii persoane și s-a majorat de circa 1,8 ori comparativ cu trimestrul III 2022 (22,3 mii).

Rata șomajului (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) la nivel de țară în trimestrul III 2023 a constituit 4,1%, fiind mai înaltă cu 1,6 p.p. față de trimestrul III 2022 (2,5%).

Numărul **șomerilor înregistrați** la oficiile forței de muncă în ianuarie-noiembrie 2023 a constituit circa 24,5 mii persoane și a fost în descreștere cu 19,3% față de perioada similară a anului 2022.

Veniturile populației au crescut preponderent din contul prestațiilor sociale. Veniturile disponibile lunare ale populației în anul 2022 au constituit în medie pe o persoană 4 253 lei, în creștere față de anul 2021 cu 21,2% în termeni nominali, iar în termeni reali – în scădere cu 5,9%.

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației au constituit în medie pe o persoană 3 712 lei, cu 22,1% mai mult în termeni nominali, iar în termeni reali – în scădere cu 5,1%. Populația cheltuie aproape jumătate din veniturile sale pentru procurarea produselor alimentare.

Minimul de existență în semestrul I 2023 a constituit în medie pe lună pentru o persoană 2867,4 lei, în creștere față de semestrul I 2022 cu 15,4% (în termeni nominali), iar în termeni reali – o diminuare de 4,0%.

1. Sectorul real

1.1. Produsul Intern Brut

Crizele anului precedent – seceta, creșterea galopantă a prețurilor, războiul din țara vecină – continuă să influențeze evoluția economiei naționale. Astfel, Produsul intern brut (PIB), cel mai important indicator macroeconomic care indică starea actuală a economiei, se menține în descreștere, diminuându-se cu 0,4% în perioada ianuarie-septembrie 2023. Totuși, de menționat că în trimestrul III PIB s-a majorat cu 2,6%, fapt ce a atenuat ritmul de descreștere.

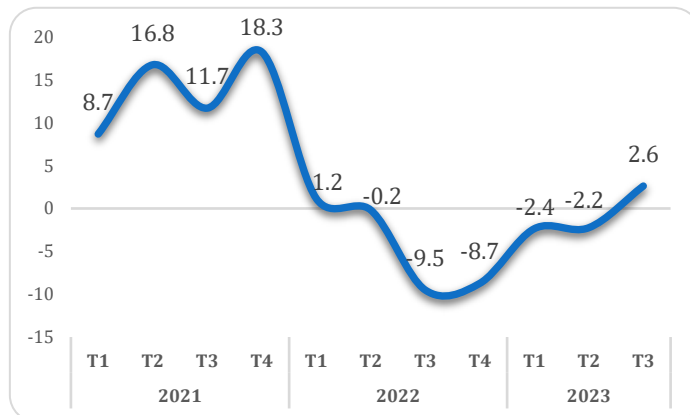
Agricultura este ramura care a susținut economia în perioada ianuarie-septembrie. După seceta severă din anul precedent, sectorul agricol s-a consolidat și a generat o creștere a VAB de circa 29% și o contribuție semnificativă de 2,3 p.p. la PIB, determinată exclusiv de creșterea producției vegetale, în timp ce producția animalieră a rămas în scădere. A fost în creștere roada la majoritatea culturilor agricole (grâu, orz, porumb, floarea soarelui, rapița, sfecla de zahăr, legume, fructe, etc.).

Având o pondere de circa 6% în PIB, serviciile prestate de sectorul sănătate și asistență socială se mențin în creștere (+14%), iar contribuția generată e de circa 0,8 p.p.

Totodată, sectorul TIC rămâne printre cele mai progresiste sectoare ale economiei naționale, fiind în creștere cu 11%, majorându-și ponderea până la 7% în PIB. Evoluția constantă a acestei ramuri a economiei naționale se datorează pe de o parte cererii crescânde pentru serviciile de informatică, orientate preponderent spre export, iar pe de altă parte de obiectivul general privind digitalizarea economiei – atât a sectorului privat, cât și a administrației publice.

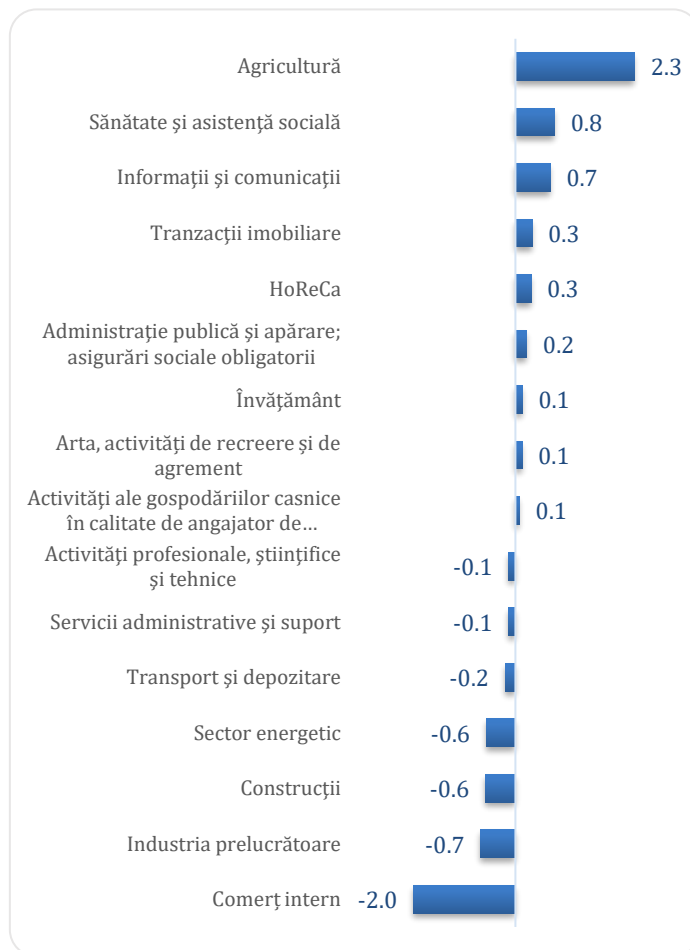
În pofida incertitudinilor majore cu care se confruntă economia și sentimentului economic destul de redus în contextul războiului din țara vecină și a situației precare din regiune, *sectorul imobiliar* a înregistrat creștere cu 5% a VAB în ianuarie-septembrie și o contribuție la PIB de 0,3 p.p.

Figura 1.1. Evoluția trimestrială a Produsului intern brut în anii 2021-2023 (%)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.2. Contribuția principalelor sectoare la evoluția PIB în ianuarie-septembrie 2023 (p.p.)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Se mențin pe o traiectorie pozitivă și serviciile prestate de sectorul HoReCa (+25% creșterea VAB și 0,3 p.p. contribuție).

Totuși, unele activități economice au fost în descreștere și au avut impact negativ asupra PIB în ianuarie-septembrie 2023, cea mai accentuată contribuție fiind generată de comerțul intern. În condițiile actuale, când cererea de consum de bunuri din partea populației se menține în descreștere, **VAB în comerțul cu ridicata și cu amănuntul s-a diminuat cu 11% și a sustras 2 p.p. din evoluția PIB.**

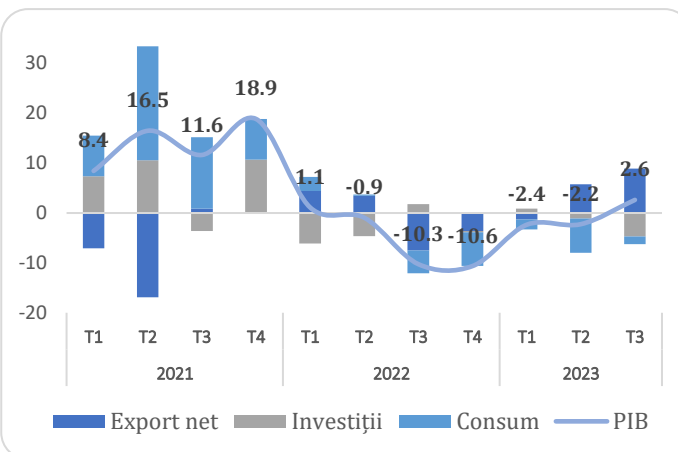
Fiind puternic influențat de majorarea costurilor de producție în contextul scumpirii materiilor prime și a resurselor energetice și de perturbarea/blocarea lanțurilor de aprovizionare, **sectorul industrial a fost în descreștere în perioada analizată și a sustras 1,3 p.p. din evoluția PIB.** Cea mai negativă contribuție asupra PIB a fost generată de industria prelucrătoare, VAB a căruia s-a diminuat cu 8%.

Incertitudinea majoră în contextul conflictului armat din țara vecină, menținerea prețurilor înalte la materialele de construcții și limitările bugetare au condus la **micșorarea cererii pentru serviciile de construcții.** În rezultat, VAB creată de activitatea de construcții s-a diminuat cu 9% și a sustras 0,6 p.p. din evoluția PIB.

Pe partea cererii, descreșterea PIB a fost cauzată în cea mai mare măsură de reducerea consumului. Diminuarea cererii de consum a contribuit cu -3,6 p.p. la dinamica PIB, fiind explicată în mare măsură de reducerea consumului privat (-3,9%). Factorii de bază care au diminuat consumul sunt aceiași: menținerea prețurilor înalte, erodarea veniturilor disponibile ale populației și înrăutățirea condițiilor de creditare în contextul înăsprii politicii monetare din anul precedent.

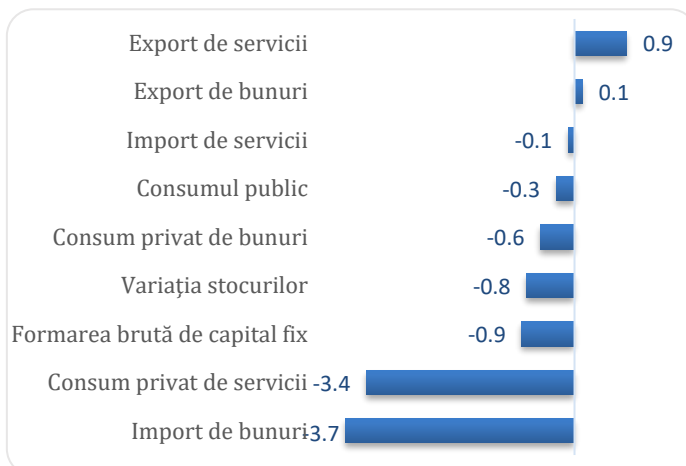
Exporturile au crescut cu 2,4% în ianuarie-septembrie 2023, preponderent din contul exportului de servicii, care s-a majorat cu 5,4%, în timp ce exportul de bunuri cu numai 0,5%. Totodată, importurile s-au diminuat cu 5,5%, influențate atât de importurile de bunuri (-6,2%), cât și de servicii (-1%). Prin urmare, **aceste evoluții au determinat un aport pozitiv de 4,8 p.p. a exportului net asupra PIB.**

Figura 1.3. Evoluția trimestrială a Produsului intern brut pe utilizări și contribuția componentelor în anii 2021-2023 (%)

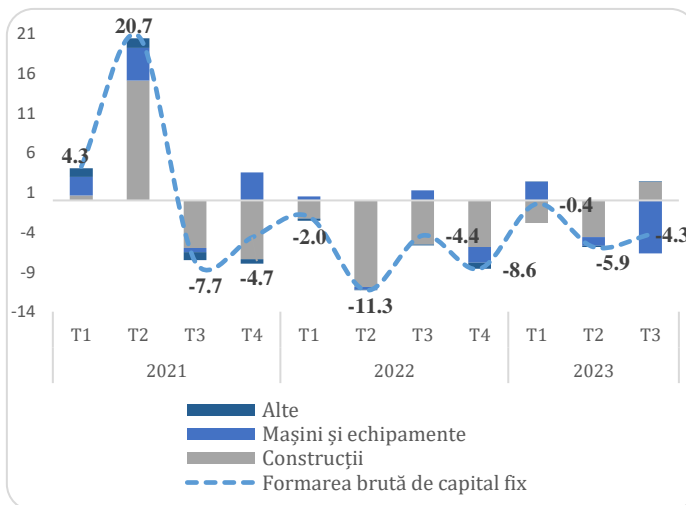
Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.4. Contribuția principalelor componente la evoluția PIB în ianuarie-septembrie 2023 (p.p.)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.5. Evoluția trimestrială a formării brute de capital fix și contribuția pe componente în anii 2021-2023 (p.p.)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Activitatea investițională s-a diminuat. Cu o pondere de 20 % în PIB, formarea brută de capital fix a influențat negativ PIB cu -1 p.p. Un impact substanțial a fost generat de investițiile în mașini și echipamente, care s-au diminuat cu 7,4% și au contribuit cu -0,5 p.p. la PIB, iar investițiile în clădiri și construcții speciale au scăzut cu 2,2% și au sustras 0,3 p.p. din PIB. Totodată, variația stocurilor a influențat cu -0,8 p.p. asupra PIB.

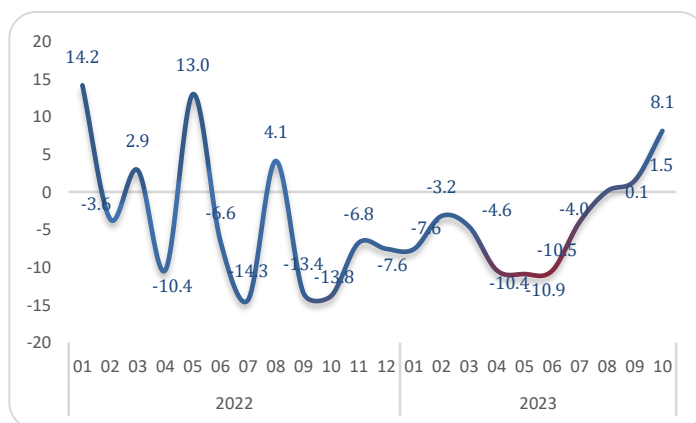
1.2. Industria

În lunile septembrie și octombrie se atestă primele semnale de revenire a sectorului industrial pe un trend pozitiv (+9,7% cumulativ), deși efectele crizei energetice, situația economică complicată din regiune, diminuarea cererii externe și interne continuă să creeze dificultăți companiilor industriale. Cu toate acestea, în perioada ianuarie-octombrie 2023 a fost înregistrată o scădere cu 3,9% a producției industriale. Micșorarea producției industriale a fost generată de scăderea producției în industria extractivă și în industria prelucrătoare. Totodată, s-a înregistrat creștere la producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat.

Industria prelucrătoare este cea mai afectată ramură a sectorului industrial, care s-a diminuat cu 5,4% în ianuarie-octombrie. Totuși, datele atestă o ușoară îmbunătățire a situației, întrucât în luna octombrie sectorul manufacturier a înregistrat creștere cu 8,1%.

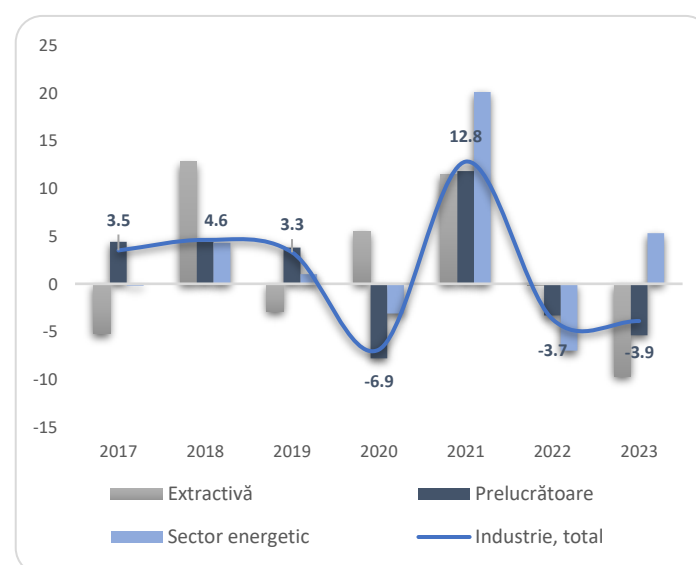
Industria alimentară, cu o pondere de 23% în structura industriei prelucrătoare, s-a menținut pe o traiectorie negativă în cele șapte luni ale acestui an (-21%). Însă, lansarea campaniei de recoltare a producției agricole vegetale și anul agricol mai productiv comparativ cu anul precedent sunt factorii care au favorizat revenirea industriei alimentare pe un trend pozitiv în lunile august-septembrie. Totuși, această revenire s-a dovedit a fi temporară, întrucât în luna octombrie a înregistrat din nou diminuare (-7,6%), numai 3 ramuri fiind în creștere: fabricarea produselor de morărit, amidonului și produselor din amidon (+27%), producția, prelucrarea și conservarea cărnii și a

Figura 1.6. Evoluția lunară a sectorului industrial în anii 2022-2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.7. Evoluția sectorului industrial în ianuarie-octombrie, anii 2017-2023, % față de anul precedent

Sursă: Biroul Național de Statistică

produselor din carne (+3%), fabricarea produselor de brutărie și a produselor făinoase (+2,4%).

Printre ramuri ale industriei alimentare care se mențin în declin se regăsesc:

- fabricarea preparatelor pentru hrana animalelor: -37%
- fabricarea uleiurilor și a grăsimilor vegetale și animale: -32%
- prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor: -20%
- prelucrarea și conservarea peștelui, crustaceelor și moluștelor: -11%
- fabricarea produselor lactate: -3%
- fabricarea produselor de morărit, a amidonului și produselor din amidon: -2%

Diminuarea cererii pentru produsele industriei textile a generat descreșterea producției în subramura de fabricare a articolelor de îmbrăcăminte (-20%) și a produselor textile (-9%).

Ramura de producere a mobilei a înregistrat creștere (+7,5%) pentru prima dată în acest an, iar cumulativ în 10 luni a rămas în declin (-9%), fiind puternic influențată de micșorarea cererii interne și externe, precum și de costurile înalte de producere.

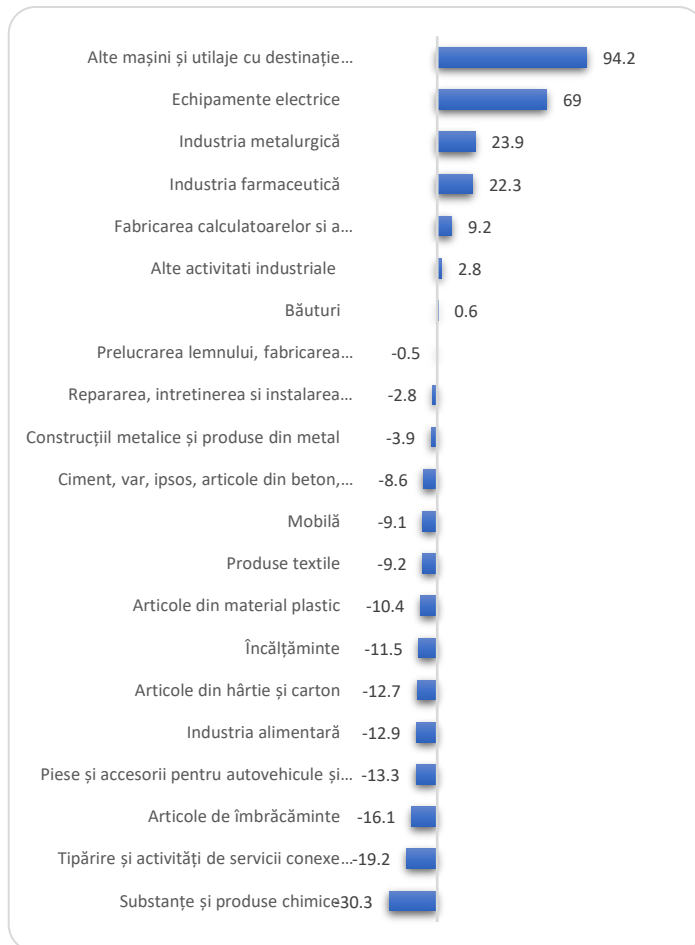
Printre alte ramuri importante ale industriei prelucrătoare care au contribuit negativ la evoluția sectorului industrial în ianuarie-octombrie 2023 se evidențiază:

- fabricarea substanțelor și a produselor chimice
- fabricarea altor produse din minerale nemetalice (ciment, var, ipsos, articole din beton, ciment și ipsos)
- fabricarea articolelor din material plastic
- industria construcțiilor metalice și a produselor din metal
- fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie
- tipărire și activități de servicii conexe tipăririi
- fabricarea încălțăminte

Industria de fabricare a mașinilor, utilajelor și echipamentelor, a produselor farmaceutice, băuturilor, echipamentelor electrice reprezintă acele subramuri ale industriei prelucrătoare care au avansat în acest an, influențând pozitiv sectorul.

De asemenea, printre alte sectoare industriale care au fost în creștere, dar au influențat mai puțin pozitiv evoluția industriei prelucrătoare se enumeră industria

Figura 1.8. Evoluția principalelor subramuri ale industriei prelucrătoare în ianuarie-octombrie, 2023 (% față de a.p.)

Sursă: Biroul Național de Statistică

metalurgică (+24%) și fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice (+9%).

Factorii de bază care influențează evoluția sectorului industrial:

- ↓ Diminuarea cererii externe din partea țărilor partenere ale Republicii Moldova.
- ↓ Scăderea cererii interne în contextul reducerii veniturilor disponibile ale populației.
- ↓ Perturbarea lanțurilor de producție și de aprovizionare cu materie primă în contextul conflictului armat din Ucraina.
- ↑ Majorarea producției agricole vegetale.

1.3. Agricultura

În ianuarie-septembrie 2023, producția globală agricolă s-a majorat cu 27,5% (în termeni reali), însumând circa 29 mild. lei. Creșterea producției globale agricole a fost determinată de majorarea producției vegetale.

- ↑ Producția vegetală s-a majorat cu 46,1%.
- ↓ Producția animalieră a scăzut cu 4,2%.

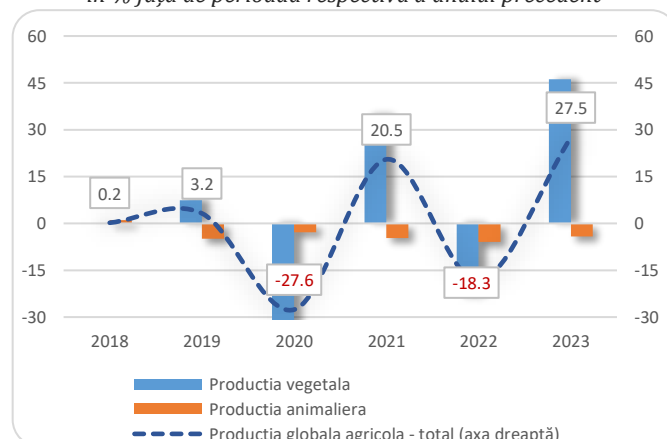
Majoritatea culturilor agricole au înregistrat creșteri și au influențat pozitiv producția vegetală în perioada ianuarie-septembrie 2023:

- grâu de toamnă și primăvară (în creștere de 1,8 ori)
- orz de toamnă și primăvară (+1,8 ori);
- porumb pentru boabe (+1,7 ori);
- rapiță (+2,7 ori);
- sfecla de zahăr (+2,4 ori);
- floarea soarelui (+39,1%);
- culturi bostănoase (+37,3%)
- fructe (+16,3%);
- legume (+9,2%) etc.

Culturile agricole care au înregistrat descreșteri ale roadei medii la hectar și au contribuit negativ la evoluția producției vegetale:

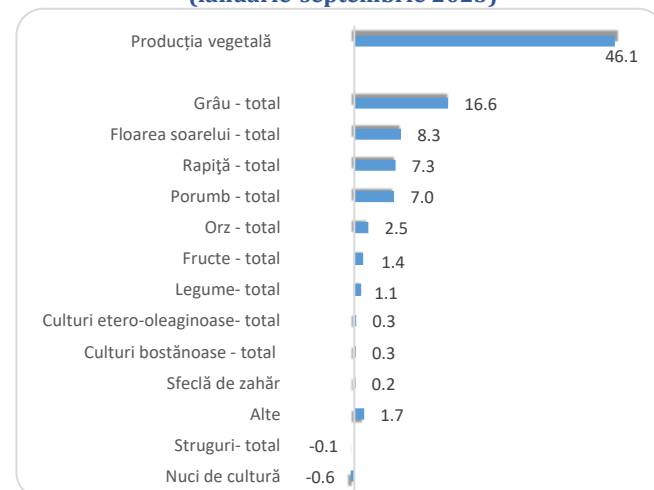
- nuci de cultură (în scădere de 15,6 ori);
- struguri (-0,7%);
- pomușoare de cultură (-1%).

Figura 1.9. Evoluția producției agricole în ianuarie-septembrie, 2018-2023
în % față de perioada respectivă a anului precedent

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.10. Gradul de influență a producției vegetale la creșterea (+), scăderea (-) volumului producției agricole, p.p. (ianuarie-septembrie 2023)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Scăderea producției animaliere a fost determinată de descreșteri la toate categoriile:

- *producția de miere de albine (-14,3%);*
- *producția în masă vie a vitelor și păsărilor (-5%);*
- *producția de ouă (-2,1%);*
- *producția de lapte (-0,7%).*

Factorul principal care determină evoluțiile negative în sectorul zootehnic este scăderea continuă a efectivului de animale (bovine, porcine, ovine și caprine).

Situația în sectorul zootehnic continuă să fie determinată de situația din gospodăriile populației, în care s-a produs o mare parte a producției animaliere (producția laptelui – 84,9%, producția de ouă – 56,5%, creșterea vitelor și păsărilor – 46,4%). Acestea au înregistrat scăderi ale volumului producției (creșterii) vitelor și păsărilor (în masă vie) cu 5,5%, producției de lapte – cu 2,5% și producției de ouă - cu 9%.

Este pozitiv faptul că în întreprinderile agricole (inclusiv gospodăriile țărănești (de fermier) care au la bilanț animale) la situația din 1 octombrie 2023 comparativ cu data similară a anului 2022, a fost înregistrată o majorare a efectivului de animale: bovine – cu 11,6% (inclusiv vaci – cu 15,5%), ovine și caprine – cu 8,9%, păsări – cu 9,3%, fapt ce a rezultat cu o majorare de 16% a producției de lapte și cu 5,2% a producției de ouă în aceste gospodării. Totodată, creșterea efectivului în întreprinderile agricole nu recuperează scăderile efectivului de animale înregistrate în gospodăriile populației.

Factorii de bază ce au influențat evoluția sectorului agricol în ianuarie-septembrie 2023:

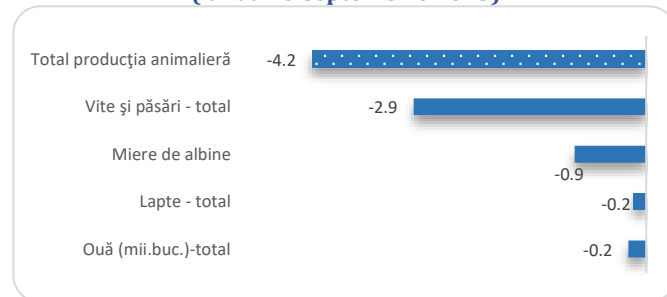
- ↓ Micșorarea efectivului de animale de toate tipurile, cu excepția efectivului păsări (+9,3%)
- ↓ Productivitatea scăzută a vacilor.
- ↓ Concentrarea efectivului de vaci în gospodăriile individuale ale populației (circa 83%).
- ↑ Creșterea numărului de vaci în cadrul întreprinderilor agricole (+15,5% la situația din 1 octombrie 2023 comparativ cu 1 octombrie 2022).

1.4. Transport

Venitul din vânzări în serviciile de transport s-a diminuat în luna octombrie cu 20,7%, iar în ianuarie-octombrie 2023 - cu 22,6% (în termeni reali).

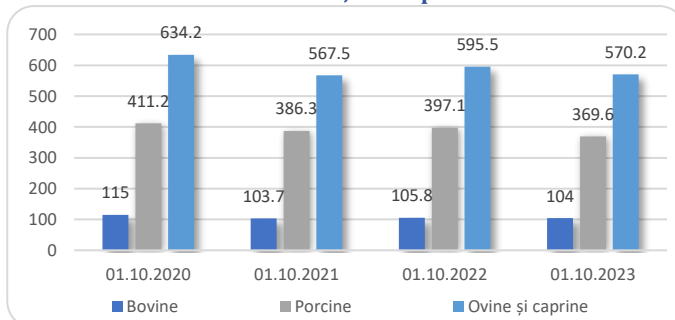
Pe tipuri de transport s-au obținut următoarele rezultate (în prețuri comparabile):

Figura 1.11. Gradul de influență a producției animaliere la creșterea (+), scăderea (-) volumului producției agricole, p.p. (ianuarie-septembrie 2023)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.12. Efectivul de animale la situația din 1 octombrie 2020-2023, mii capete

Sursă: Biroul Național de Statistică

- Transporturi terestre și transporturi prin
 ↓ conducte: -21,1% în luna octombrie; -26,2% în ianuarie-octombrie 2023;
- ↓ Transporturi aeriene: -19,6% în luna octombrie; -8,8% în ianuarie-octombrie 2023;
- ↑ Transporturi pe apă: +76,9% în luna octombrie; +45,4% în ianuarie-octombrie 2023.

Cererea populației pentru serviciile de transport public este în creștere. În 9 luni 2023 numărul de pasageri a crescut cu 15,3% comparativ cu 9 luni 2022, fiind transportați în total circa 200,1 mil. pasageri.

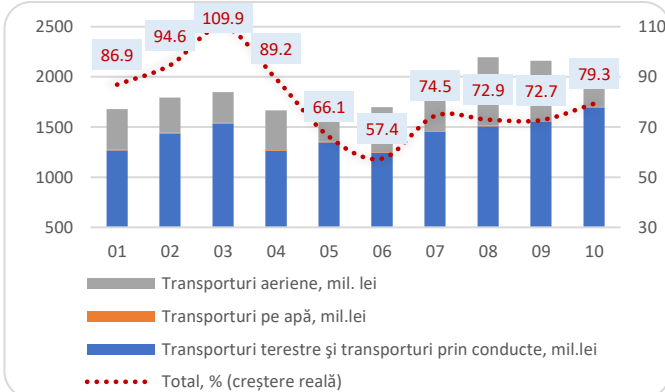
Pe moduri de transport în ianuarie-septembrie 2023 se atestă creșterea numărului de pasageri transportați practic pe toate căile: feroviar (în creștere cu 36,1%), rutier (autobuze și microbuze) - cu 16,2%, electric (troleibuze) - cu 14,9%, aerian - cu 8,8%. Numărul pasagerilor transportați cu transportul pe căi navigabile interioare (fluvial) a scăzut cu 0,8%.

Volumul mărfurilor transportate de întreprinderile de transport în ianuarie-septembrie 2023 s-a diminuat cu 8,3%, determinat în totalitate de scăderile înregistrate în transportul feroviar (-2,7%), transportul rutier (-9,7%) și transportul fluvial (-1,4%). Majorarea volumului mărfurilor efectuate cu transportul aerian (+21,3%) nu a avut influență asupra volumului total de mărfuri transportate, fapt determinat de ponderea nesemnificativă a acestuia în structura serviciilor de transport.

Factorii de bază care au determinat evoluțiile în sectorul transporturilor:

- ↓ Diminuarea fluxurilor comerciale internaționale, inclusiv a reexporturilor de produse petroliere către Ucraina.
- ↑ Cererea din partea populației pentru serviciile de transport public.
- ↑ Sporirea accesibilității și competitivității serviciilor de transport public.

Figura 1.13. Evoluția lunară a veniturilor din vânzări a întreprinderilor din domeniul transporturilor în anul 2023

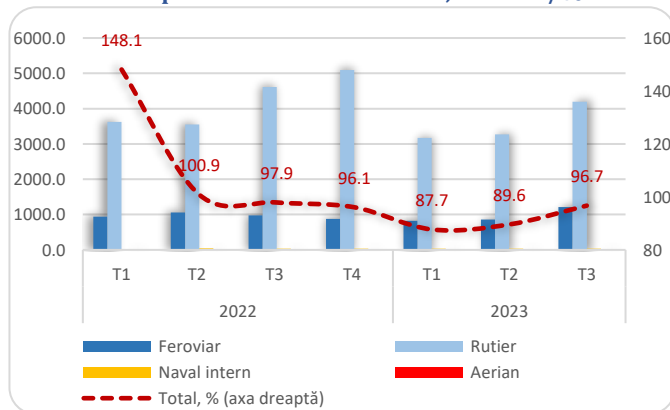
Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.14. Evoluția trimestrială a numărului de pasageri transportați în anii 2022-2023, mil. persoane/%

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.15. Evoluția trimestrială a volumului de mărfuri transportate în anii 2022-2023, mii tone/%

Sursă: Biroul Național de Statistică

1.5. Comerțul intern de bunuri și servicii¹

Comerțul intern de bunuri cu amănuntul:

- ↓ octombrie: 8,6 mil. lei, +4,5% (în prețuri comparabile);
- ↓ ianuarie-octombrie: 78,2 mil. lei, -1,3% (în prețuri comparabile).

Cererea de consum a populației este în scădere, fiind influențată de prețurile ridicate și diminuarea veniturilor reale. În ianuarie-octombrie 2023 în comerțul de bunuri cu amănuntul au fost înregistrate venituri din vânzări în sumă de 78,2 mil. lei, ceea ce este cu 8,5% mai mult (în termeni nominali) decât în aceeași perioadă a anului 2022. În termeni reali (deflatat la IPC), veniturile din vânzări s-au diminuat cu 1,3%, fapt ce sugerează că populația a achitat mai mult, dar cantitativ a consumat mai puțin în perioada analizată.

Serviciile prestate populației:

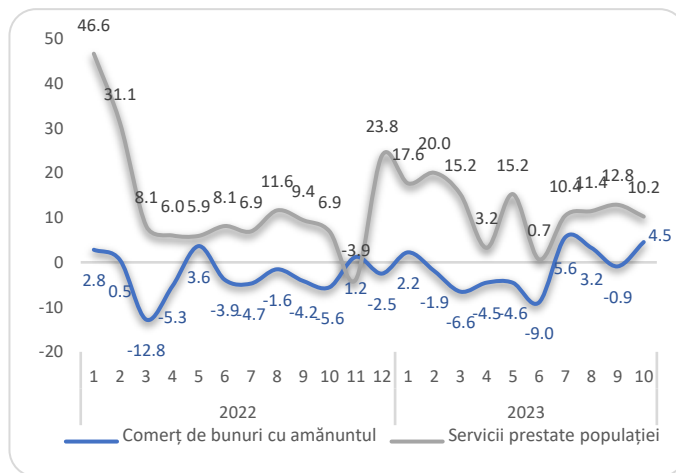
- ↑ octombrie: 2,8 mil. lei, +12,4% (în prețuri comparabile);
- ↑ ianuarie-octombrie: 24,3 mil. lei, +10,2% (în prețuri comparabile).

Serviciile de piață prestate populației se mențin în creștere, dar ritmurile se temperează. În perioada ianuarie-octombrie 2023 veniturile din vânzări în sectorul de prestare a serviciilor de piață populației au constituit 24,3 mil. lei și s-au majorat cu 10,2% (în termeni reali) comparativ cu perioada similară din anul precedent.

În structura serviciilor prestate populației predomină activitățile de recreare, de agrement – 40%, activități de cazare și alimentație publică – 29%, servicii de sănătate – 19%, activități ale agenților turistice și ale turoperatorilor – 7%, învățământ – 2%, alte activități de servicii – 2%, reparații de calculatoare, de articole personale și de uz gospodăresc – 1%.

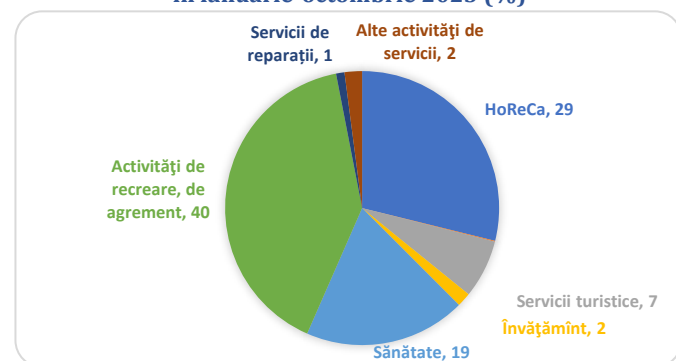
În contextul ameliorării situației epidemiologice, s-a majorat cererea pentru *serviciile de cazare și alimentație publică* (+19%), *serviciile de recreare și agrement* (+8%), *serviciile agenților turistice și tur-operatorilor* (+18%), *alte activități de servicii* (+25%). Totodată,

Figura 1.16. Evoluția lunară a volumului vânzărilor de bunuri cu amănuntul și serviciilor prestate populației, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.17. Structura serviciilor prestate populației în ianuarie-octombrie 2023 (%)

Sursă: Biroul Național de Statistică

¹ Începând cu anul 2023, datele statistice privind vânzările (livrările) de mărfuri și servicii sunt elaborate de către Biroul Național de Statistică în baza declarațiilor TVA colectate de către Serviciul Fiscal de Stat de la plătitori TVA.

este în descreștere cererea pentru serviciile de învățământ (-12%) și veterinarie (-67%).

Comerțul de bunuri cu ridicata:

- ↓ octombrie: 14,4 mil. lei, -10% în termeni reali (deflatat la IPC);
- ↓ ianuarie-octombrie: 135 mil. lei, -18% (în termeni reali).

Activitatea întreprinderilor din sectorul comerț s-a diminuat semnificativ. În contextul crizelor actuale și reducerii cererii de consum, volumul tranzacțiilor comerciale ale întreprinderilor s-a redus cu circa 18% în ianuarie-octombrie 2023, inclusiv cu circa 10% în luna octombrie.

Serviciile prestate întreprinderilor:

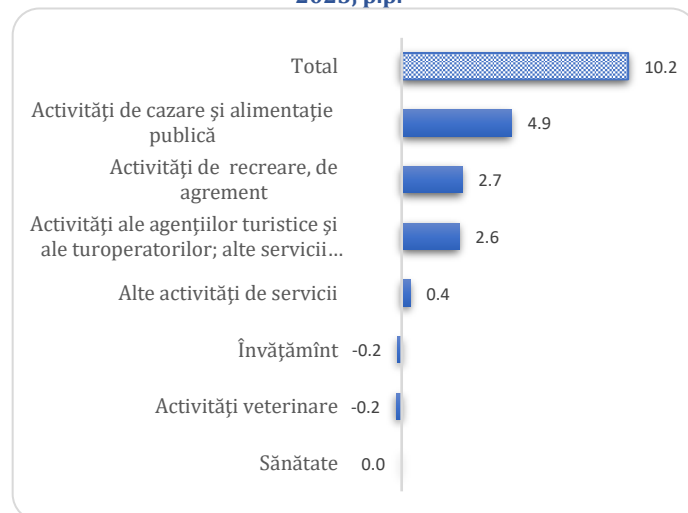
- ↓ octombrie: 6,1 mil. lei, +0,4% în termeni reali (deflatat la IPC);
- ↓ ianuarie-octombrie: 58,4 mil. lei, -7,3% (în termeni reali).

Temperarea activității economice are impact negativ și asupra volumului serviciilor prestate întreprinderilor. În ianuarie-octombrie 2023 veniturile încasate din serviciile prestate întreprinderilor au însumat 58,4 mil. lei, în diminuare cu 7,3% față de aceeași perioadă din anul precedent, iar în luna octombrie au fost în creștere (+0,4%).

Ponderea cea mai mare în structura serviciilor prestate întreprinderilor revine serviciilor de transport și depozitare - 42%, informații și comunicații - 32%, tranzacții imobiliare - 12%, activități profesionale, științifice și tehnice - 7%, activități de servicii administrative și activități de servicii suport - 6%.

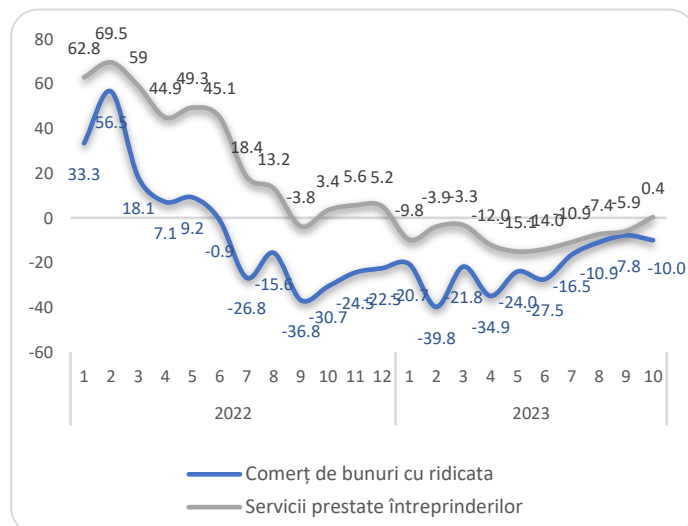
La evoluția veniturilor din vânzări în sectorul de prestare a serviciilor întreprinderilor cel mai negativ au contribuit serviciile prestate de sectorul transport și depozitare veniturile cărora s-au diminuat cu 11%, involuție determinată de diminuarea fluxurilor comerciale, după care serviciile prestate de *sectorul imobiliar* (-24%) și *activitățile profesionale, științifice și tehnice* (-6%). Totuși, două tipuri de servicii sunt în creștere: sectorul IT (+2,6%) și activități de servicii administrative și activități de servicii suport (+10%).

Figura 1.18. Contribuția (+/-) principalelor componente la evoluția serviciilor prestate populației în ianuarie-octombrie 2023, p.p.

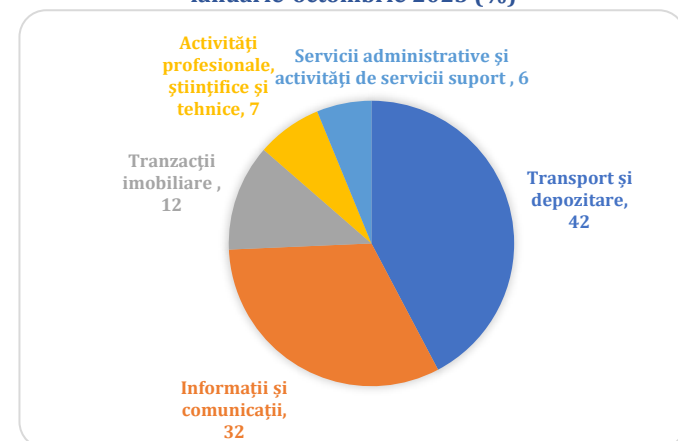
Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.19. Evoluția lunară a veniturilor din vânzări în comerțul cu ridicata și serviciile prestate întreprinderilor, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.20. Structura serviciilor prestate întreprinderilor în ianuarie-octombrie 2023 (%)

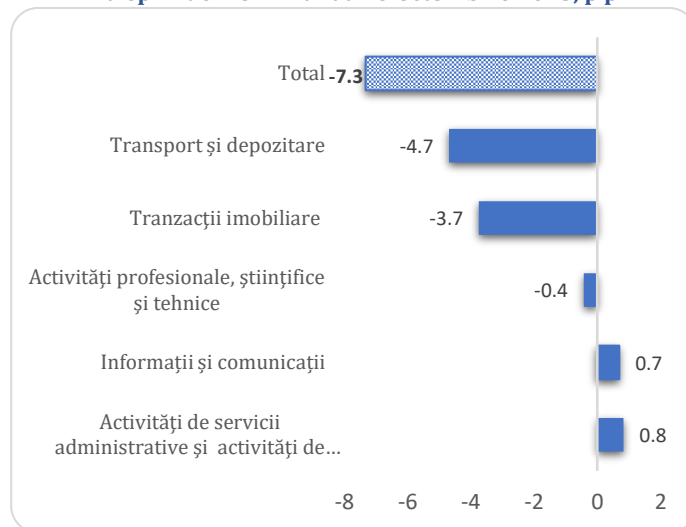

Sursă: Biroul Național de Statistică

Factorii de bază care au influențat evoluția comerțului intern de bunuri și servicii în ianuarie-octombrie 2023 au fost:

- ⬇️ Menținerea prețurilor înalte la bunuri și servicii.
- ⬇️ Erodarea puterii de cumpărare a populației în contextul diminuării veniturilor reale disponibile.
- ⬇️ Temperarea fluxurilor comerciale internaționale.
- ⬆️ Ameliorarea situației pandemice.

Figura 1.21. Contribuția principalelor componente la creșterea (+), descreșterea (-) serviciilor prestate întreprinderilor în ianuarie-octombrie 2023, p.p.

Sursă: Biroul Național de Statistică

1.6. Investiții în active imobilizate

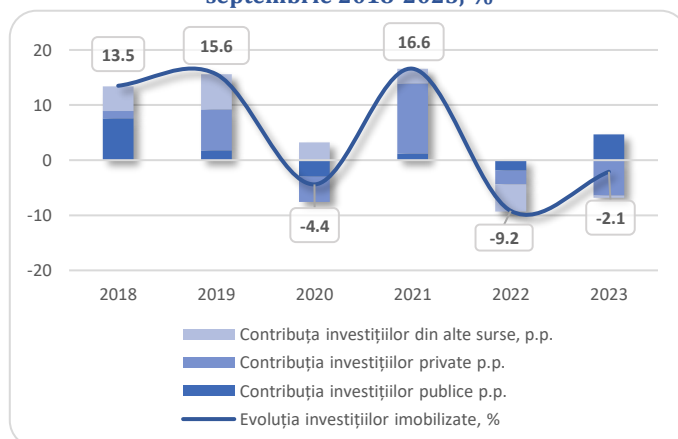
Volumul investițiilor în ianuarie-septembrie 2023 a însumat circa 20,5 mild. lei și s-a diminuat cu 2,1%, determinat de evoluția negativă a investițiilor finanțate din sursele proprii ale agenților economici și din împrumuturile externe.

Investițiile finanțate din sursele proprii ale agenților economici au avut cea mai mare contribuție negativă la diminuarea investițiilor în ianuarie-septembrie 2023. Cu o pondere de circa 60% în total, acestea s-au diminuat cu 9,8%, contribuind cu 6,4 p.p. la diminuarea totală a investițiilor. Această situație este explicată de incertitudinile în rândul investitorilor, create de războiul din țara vecină, precum și de scumpirea surselor de creditare, influențată de politica monetară antiinflaționistă din anul 2022.

Investițiile realizate din împrumuturi externe (6,2% din total) s-au micșorat cu 23,7%, contribuind cu 1,9 p.p. la diminuarea totală a investițiilor. Aceste investiții sunt orientate preponderent în infrastructura publică, fiind o sursă importantă de finanțare.

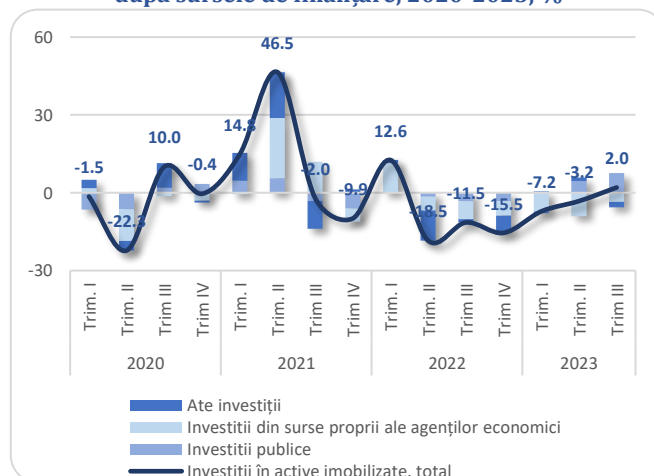
Investițiile publice (din bugetul de stat și bugetele locale) s-au majorat cu 45,8%, fiind orientate preponderent în infrastructura publică. Au crescut investițiile din bugetul de stat (+1,7 ori) și din bugetele unităților administrativ-teritoriale (+26,1%).

Figura 1.22. Evoluția volumului investițiilor în ianuarie-septembrie 2018-2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDED

Figura 1.23. Evoluția trimestrială a volumului investițiilor după sursele de finanțare, 2020-2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDED

Investițiile în infrastructura publică au fost susținute și de finanțările din Fondul rutier, care au crescut cu 18,4% în ianuarie-septembrie, 2023.

De asemenea, investițiile finanțate din împrumuturi interne au înregistrat o creștere de 5,8%, iar cele din surse străine - cu 13,9%.

În 9 luni 2023, **după sursele de finanțare**, investițiile au înregistrat următoarele evoluții:

- surse proprii ale agenților economici: -9,8% (12275,5 mil. lei, contribuția -6,4 p.p.);
- credite și împrumuturi externe: -23,7% (1273,5 mil. lei, contribuția -1,9 p.p.);
- surse străine: +13,9% (759,5 mil. lei, contribuția +0,4 p.p.);
- credite și împrumuturi interne: +5,8% (1206,5 mil. lei, contribuția +0,5 p.p.);
- fondul rutier: +18,4% (778,6,2 mil. lei, contribuția +0,6 p.p.);
- bugetul public național: +45,8% (3118,1 mil. lei, contribuția +4,5 p.p.).

Pe categorii de active s-au micșorat investițiile în clădiri rezidențiale și nerezidențiale și construcții ingineresti.

Investițiile în sectorul construcțiilor, cu o pondere de 46,6% din volumul total, s-au diminuat în ianuarie-septembrie 2023 cu 11,9%. Au scăzut investițiile în toate tipurile de construcții, însă cel mai semnificativ au scăzut investițiile în clădirile rezidențiale (-26,3%), fiind constrânse de majorarea ratelor dobânzii la creditele ipotecare în contextul politicii monetare restrictive din anul 2022.

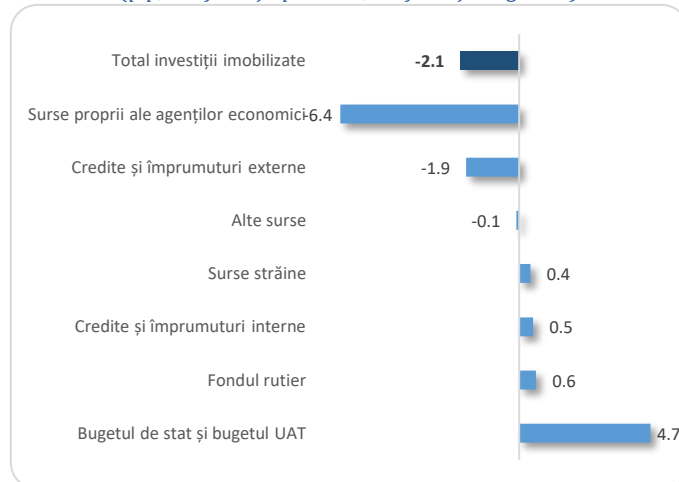
Totodată, investițiile în mașini și utilaje, care au o importanță semnificativă pentru dezvoltarea sectorului real al economiei, s-au majorat cu 6,3%. De asemenea, au crescut investițiile în mijloace de transport (+4,1%) și în terenuri (+25,2%).

Analiza investițiilor după tipurile de active indică următoarele evoluții:

- clădiri de locuit (rezidențiale): -26,3% (2352,9 mil. lei, contribuția -4 p.p.);
- construcții ingineresti: -5% (2950,5 mil. lei, contribuția -1,1 p.p.);
- clădiri nerezidențiale: -7% (2950,5 mil. lei, contribuția -1,1 p.p.);

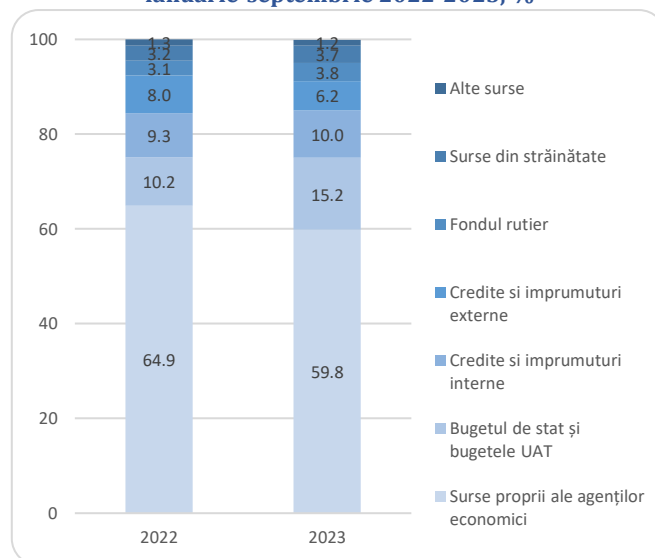
Figura 1.24. Sursele de finanțare ale investițiilor după contribuția acestora la evoluția investițiilor, în ianuarie-septembrie 2023

(p.p., + influență pozitivă; - influență negativă)

Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDED

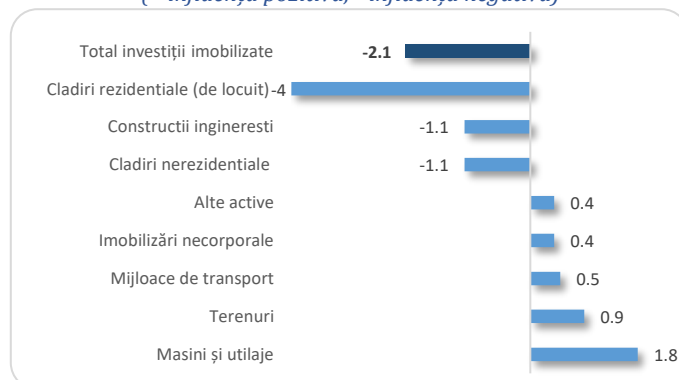
Figura 1.25. Structura investițiilor după sursele de finanțare în ianuarie-septembrie 2022-2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.26. Gradul de influență asupra evoluției investițiilor pe tipuri de active, ianuarie-septembrie 2023

(+ influență pozitivă; - influență negativă)

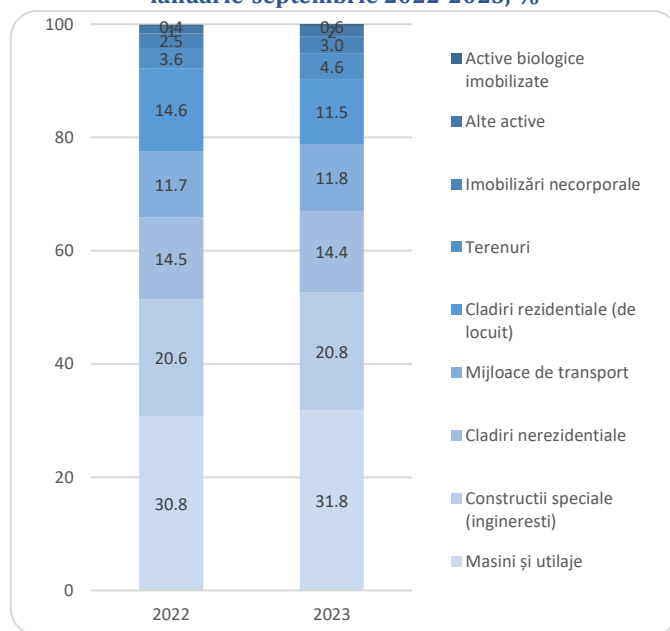
Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDED

- imobilizări necorporale: +16,8% (620,1 mil. lei, contribuția +0,4 p.p.);
- mijloace de transport: +4,1% (2426,4 mil. lei, contribuția +0,5 p.p.);
- terenuri: +25,2% (934,1 mil. lei, contribuția +0,9 p.p.);
- mașini, utilaje și instalații: +6,3% (6526,5 mil. lei, contribuția +1,8 p.p.).

Factorii principali care au influențat activitatea investițională în ianuarie-septembrie 2023 au fost:

- ↑ dezvoltarea proiectelor investiționale în infrastructura publică;
- ↑ îmbunătățirea condițiilor de creditare în contextul diminuării ratelor dobânzilor;
- ↓ incertitudinile în rândul investitorilor create de conflictul armat din Ucraina.

Figura 1.27. Structura investițiilor după tipuri de active în ianuarie-septembrie 2022-2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

2. Sectorul monetar

2.1. Inflația

În luna noiembrie 2023 rata inflației anuale a constituit 5,5% (față de noiembrie 2022), fiind în intervalul de variație al țintei inflației stabilite de BNM (5% +/- 1,5%). Reducerea cererii interne, precum și aprecierea monedei naționale au fost factorii principali cu efect dezinflaționist pe plan intern.

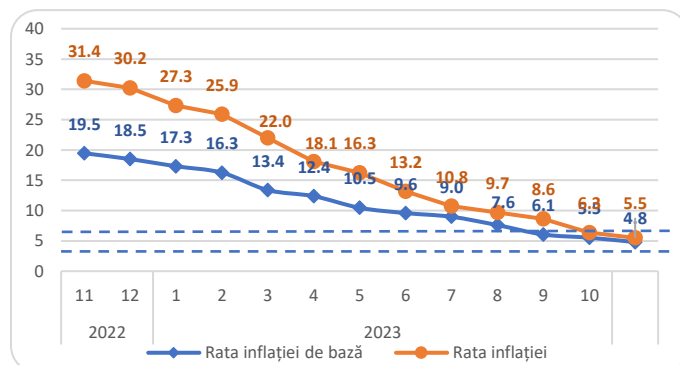
Totodată, contractarea cererii externe și crearea lanțurilor logistice noi au determinat scăderea prețurilor internaționale la resursele energetice, produsele alimentare și materia primă, cu impactul respectiv asupra prețurilor interne.

Rata inflației de la începutul anului (noiembrie 2023 față de decembrie 2022) a constituit 4,7%, fiind mult mai joasă decât în noiembrie 2022 (29,3%). Printre componentele de bază care au majorat indicele prețurilor de consum se enumeră tariful la încălzirea centrală, gazele naturale prin rețea, servicii de transport, prețurile la fructe, legume, confecții etc.

Prețurile la produsele alimentare s-au majorat cu 3,8% și au contribuit cu 1,4 p.p. la creșterea IPC general. Cererea internă modestă, aprecierea monedei naționale, anul agricol bun și temperarea presiunilor din partea costurilor au contribuit la încetinirea creșterii prețurilor. Au scăzut prețurile la ulei vegetal – cu 19,7%, cartofi – cu 5%, zahăr – cu 3,5%, ouă – cu 2,1% și produse de morărit și de panificație – cu 0,9%.

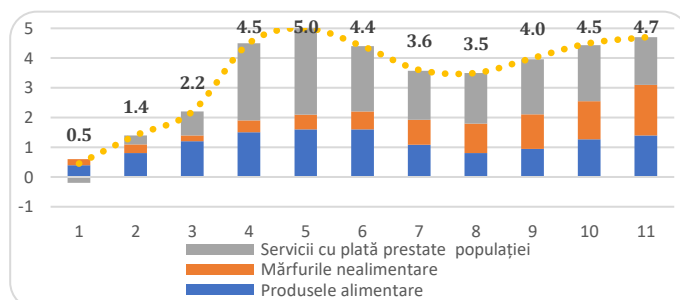
Totodată, s-au majorat prețurile la fructe proaspete cu 10%; pește și conserve din pește – cu 9,5%, legume – cu 6,9%.

Figura 2.1. Dinamica ratei anuale a inflației, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 2.2. Contribuția principalelor componente la rata inflației față de decembrie a anului precedent (p.p.)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 2.3. Contribuția prețurilor la principalele produse, mărfuri și servicii la creșterea totală a IPC general, noiembrie față de decembrie 2022, p.p.

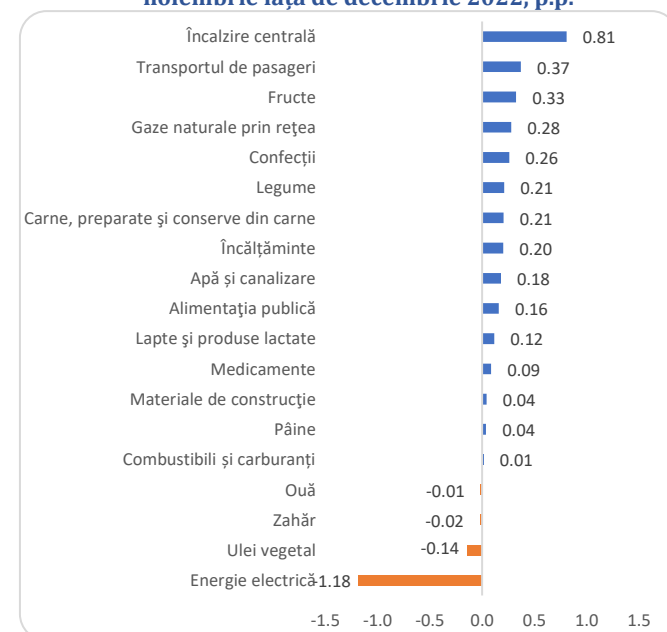
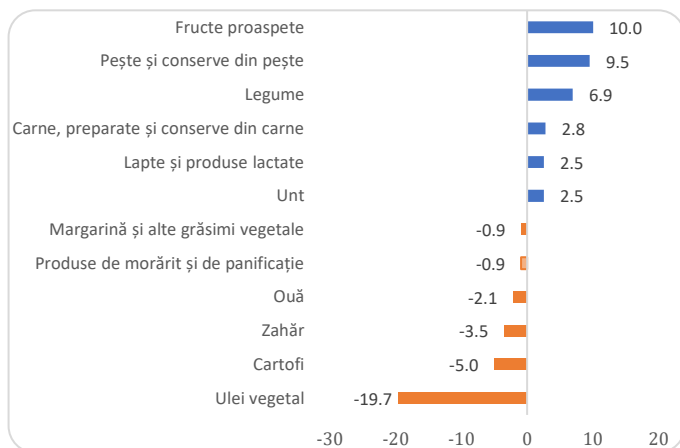
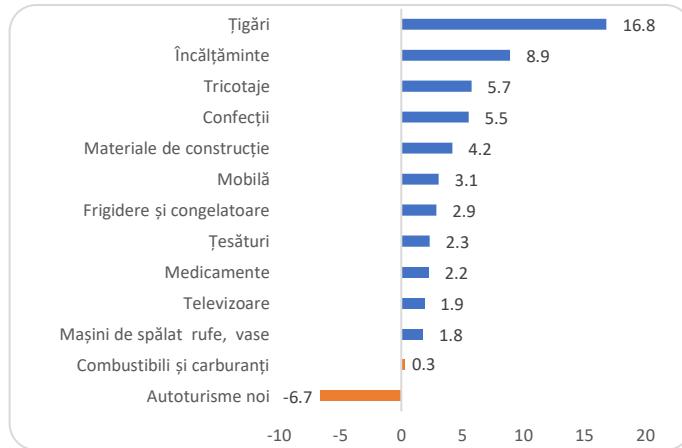

Figura 2.4. Creșterea (+) /scăderea (-) prețurilor la principalele produse alimentare, luna noiembrie față de decembrie 2022, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 2.5. Creșterea (+) /scăderea (-) prețurilor la principalele mărfuri nealimentare, noiembrie față de decembrie 2022, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

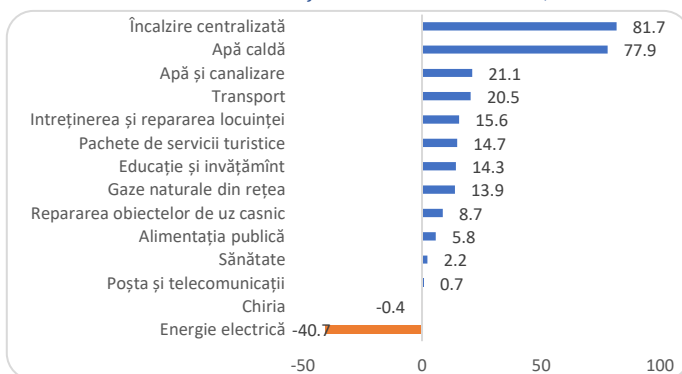
Sporirea prețurilor la mărfurile nealimentare cu 4,2% a contribuit cu 1,7 p.p. la IPC. Majorarea cotei accizelor la țigări a fost factorul principal care a determinat creșterea prețurilor la mărfurile nealimentare (0,3 p.p.). Cele mai accentuate creșteri de preț se atestă la țigări - cu 16,8%; încălțăminte - cu 8,9%; confecții - cu 5,5%; materiale de construcții - cu 4,2%; mobilă - cu 3,1% etc. Concomitent, s-au diminuat prețurile la autoturisme noi cu 6,7%.

Anularea în luna aprilie a compensațiilor acordate de către Guvern pentru timpul de iarnă este factorul principal care a determinat majorarea tarifelor la servicii cu 6,6%, contribuind cu 1,6 p.p. la IPC. Creșterea tarifelor pentru încălzirea centralizată a influențat IPC cu 0,8 p.p., pentru gazele naturale - cu 0,3 p.p., pentru apă și canalizare - cu 0,2 p.p., pentru apă caldă - cu 0,1 p.p. Concomitent, tarifele la energia electrică au avut contribuție negativă de -1,2 p.p, urmare ajustării tarifelor la energia electrică de către ANRE pe parcursul anului curent.

Încetinirea bruscă a creșterii economice globale și materializarea riscurilor de intrare în recesiune sunt factorii de bază care temperează presiunile asupra prețurilor.

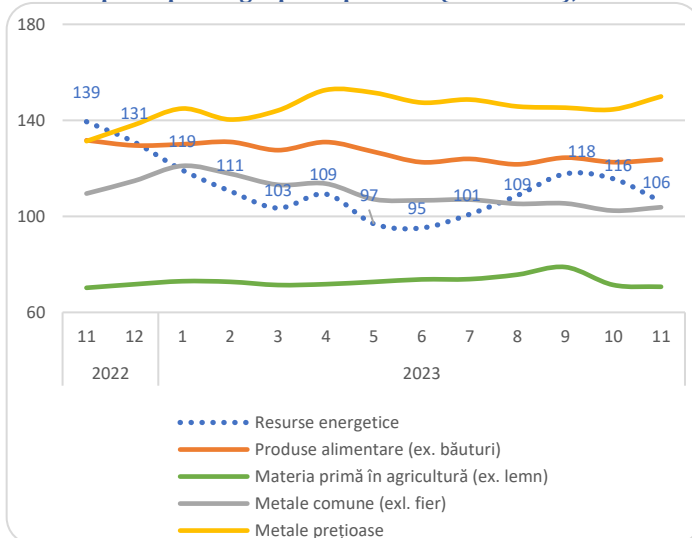
Conform datelor Băncii Mondiale, indicele prețului mediu la resursele energetice, după creșterea înregistrată pe parcursul lunilor iulie-septembrie, a scăzut în octombrie-noiembrie cu 9,8%, în general datorită diminuării prețului la petrol. Totodată, nivelul acestuia este cu 18,9% mai mic față de luna decembrie 2022 și cu 38,8% - față de iunie 2022 (atunci când a fost

Figura 2.6. Creșterea (+) /scăderea (-) tarifelor la principalele servicii prestate populației, luna noiembrie față de decembrie 2022, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 2.7. Dinamica indicilor prețurilor internaționale la principalele grupe de produse (2010=100), %

Sursă: <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets>

atins cel mai înalt nivel al prețurilor). De asemenea, de la începutul anului, prețurile la materia primă agricolă (exclusiv lemn) s-au micșorat cu 1,4%, la produsele alimentare (exclusiv băuturi) – cu 4,5%, la metale comune – cu 9,6%. Concomitent, prețurile la metale prețioase s-au majorat cu 8,5%.

2.2. Cursul de schimb și piața valutară

Leul moldovenesc s-a apreciat față de dolarul american și Euro. În ianuarie-noiembrie 2023 moneda națională a marcat o apreciere de 6,9% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 19,16 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2023 până la 17,84 lei la 30.11.2023). Față de Euro leul moldovenesc s-a apreciat cu 3,8%.

Factorii de influență asupra cursului de schimb

- ↕ fluctuațiile dolarului SUA și a monedei Euro pe piețele valutare internaționale;
- ↑ oferta de valută mai mare decât cererea pe piața valutară internă;
- ↓ intervențiile Băncii Naționale a Moldovei pe piața valutară internă sub formă de cumpărări de valută.

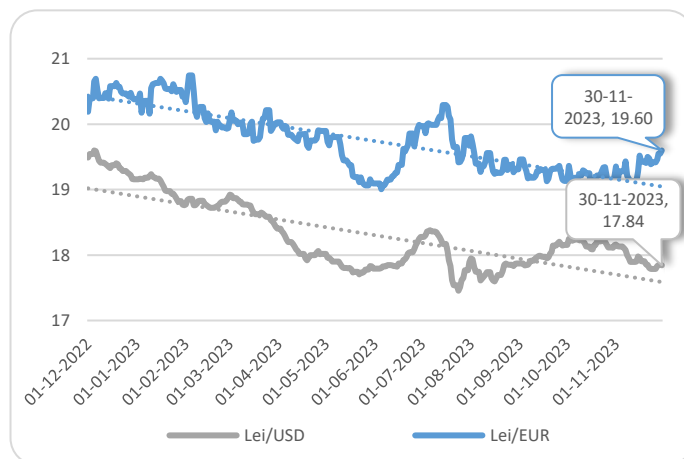
În ianuarie-noiembrie 2023 oferta netă de valută de la persoanele fizice a depășit cererea netă de valută din partea agenților economici cu 1,8%.

- ↑ **Oferta netă** de la persoanele fizice a constituit 2639 mil. dolari și s-a majorat cu 21,1% față de ianuarie-noiembrie 2022.
- ↓ **Cererea netă** de valută din partea persoanelor juridice a constituit 2592,4 mil. dolari și s-a diminuat cu 6,1%.

În raport cu luna precedentă, oferta netă de valută a crescut cu 9,6%, iar cererea netă de valută s-a diminuat cu 0,7%. În aceste condiții în luna noiembrie BNM a intervenit pe piața valutară locală prin procurări nete de valută în volum de 5 mil. dolari SUA.

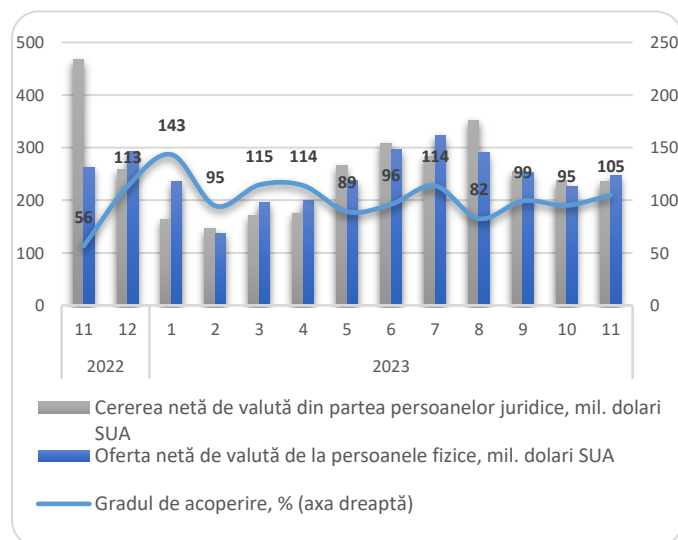
Stocul activelor valutare de rezervă ale BNM la sfârșitul lunii noiembrie 2023 a atins un nou record istoric 5159,7 mil. dolari (asigurând 6,6 luni de import), majorându-se cu 15,3% comparativ cu nivelul înregistrat la sfârșitul anului 2022 și cu 20,7% - față de situația la 30.11.2022.

Figura 2.8. Evoluția cursului de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA și Euro, Lei/USD, Lei/EUR

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.9. Gradul de acoperire a cererii nete de valută străină din partea agenților economici prin oferta netă de valută străină de la persoanele fizice, %

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Factorii principali de modificare a stocului activelor valutare de rezervă:

- ↓ plățile aferente serviciului datoriei publice externe a Republicii Moldova (543,8 mil. dolari);
- ↓ deprecierea cursurilor de schimb ale valutelor componente ale rezervelor valutare în raport cu dolarul SUA (154,5 mil. dolari);
- ↓ ieșirile nete aferente rezervelor obligatorii în valută ale băncilor licențiate (83,1 mil. dolari);
- ↑ înregistrarea creditelor și a granturilor în favoarea Ministerului Finanțelor și pentru suport bugetar (658,8 mil dolari);
- ↑ intervențiile pe piața valutară internă sub formă de cumpărări de valută (334,9 mil dolari);
- ↑ aprecierea cursurilor de schimb ale valutelor componente ale rezervelor valutare în raport cu dolarul SUA (206,1 mil dolari).

2.3. Indicatorii monetari

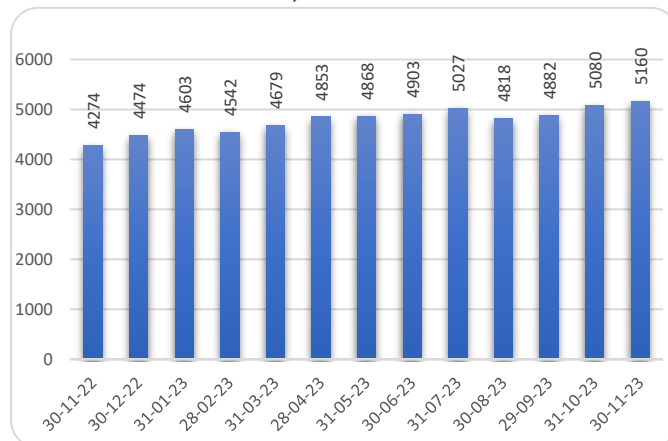
Conform deciziei BNM din 07.11.2023, rata de bază a fost micșorată până la 4,5%. Inversarea traiectoriei inflației anuale și conturarea unor presiuni dezinflaționiste pronunțate din partea cererii agregate sunt factorii de bază care au determinat BNM să relaxeze politica monetară.

Portofoliul total de credite bancare la finele lunii noiembrie 2023 s-a majorat cu 2,8% de la începutul anului, soldul total însumând 63,4 mld. lei. Majorarea portofoliului de credite s-a datorat creșterii creditării persoanelor fizice.

Cu o pondere de 60,4% din portofoliul total, soldul portofoliului de credite acordate **agenților economici** a însumat la sfârșitul lunii noiembrie 38,2 mld. lei, micșorându-se de la începutul anului cu 0,3%. Micșorarea portofoliului de credite acordate persoanelor juridice a fost determinată de creditele acordate industriei alimentare, care, având o pondere de 11,3% din total, s-au redus de la începutul anului cu 1,7%, iar cele acordate în domeniul construcțiilor (3,2%) – cu 12,7%. Totodată, creditele direcționate comerțului (36,5%) s-au majorat cu 0,7%, iar cele acordate agriculturii (11,8%) – cu 1,3%.

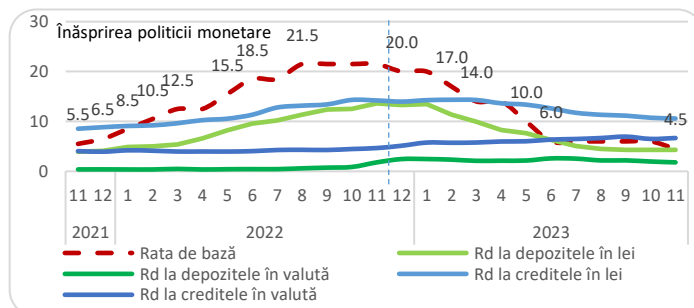
Cererea la credite din partea persoanelor juridice stagnează. Volumul creditelor noi acordate persoanelor juridice în ianuarie-noiembrie s-a majorat

Figura 2.10. Activele oficiale de rezervă ale Băncii Naționale a Moldovei, mil. dolari SUA

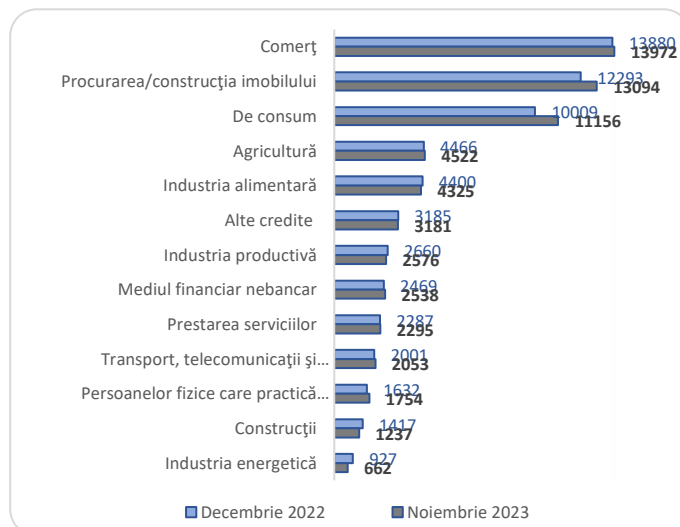
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.11. Evoluția ratei de bază și a ratelor dobânzii la depozite și credite, %

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.12. Portofoliul de credite pe sectorul bancar la sfârșitul perioadei, mil. lei

Sursă: Banca Națională a Moldovei

cu 0,9% față de perioada respectivă din 2022, constituind 34,2 mld. lei. Cererea pentru credite noi crește ușor preponderent datorită creditării sectorului agricol, comerțului și mediului financiar nebanca.

Rata dobânzii la creditele acordate în monedă națională (60,2% din suma totală) s-a micșorat în luna noiembrie cu 3,1 p.p. comparativ cu decembrie 2022, iar la creditele acordate în valută străină s-a majorat cu 1,6 p.p.

La finele lunii noiembrie 2023 portofoliul de credite acordate **persoanelor fizice** a atins 25,1 mld. lei, fiind în creștere cu 8% de la începutul anului. Majorarea portofoliului de credite a fost condiționată de creditele direcționate spre consum (44,4% din total), și creditele acordate pentru procurarea/construcția imobilului (52,1%), care au crescut cu 11,5% și 6,5%, respectiv, în timp ce alte credite (3,5%) s-au diminuat cu 8,1%.

În ianuarie-noiembrie curent volumul creditelor noi acordate persoanelor fizice s-a majorat cu 26% față de 11 luni 2022, constituind 11,7 mld. lei. Creșterea a fost asigurată de înviorarea **creditelor de consum** (73,3% în total), care s-au majorat cu 38,6% față de ianuarie-noiembrie 2022. **Creditele pentru imobil** (24,9% din volumul total al creditelor noi acordate persoanelor fizice), de asemenea, au înregistrat o creștere de 5,9%. Această tendință a fost determinată de micșorarea cu 3,9 p.p. a ratei dobânzii la creditele acordate în monedă națională (97,4% din total). Totodată, **creditele pentru alte scopuri** (1,8% din total) rămân în diminuare cu 39,4%.

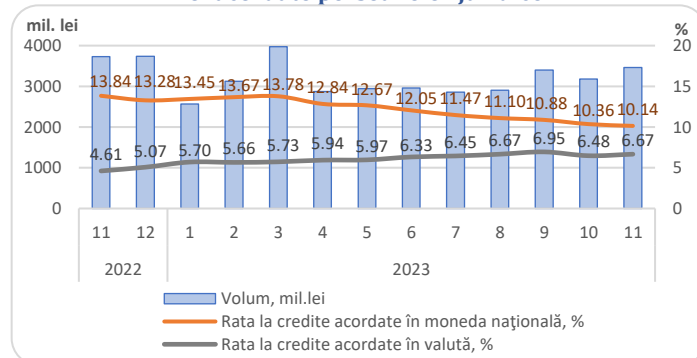
Gradul de acoperire a creditelor prin depozite a fost la nivel de 161,5%. Aceasta indică faptul că există resurse pentru intensificarea creditării, iar băncile comerciale dispun de lichiditatea necesară pentru finanțarea economiei.

Dobânzile relativ înalte au continuat să influențeze creșterea economiilor. Astfel, soldul depozitelor la sfârșitul lunii noiembrie 2023 s-a majorat de la începutul anului cu 16%, atingând un volum de 106,4 mld. lei.

Soldul depozitelor în monedă națională (63,9% din volumul total) a crescut cu 20%, iar în valută străină – cu 9,6%.

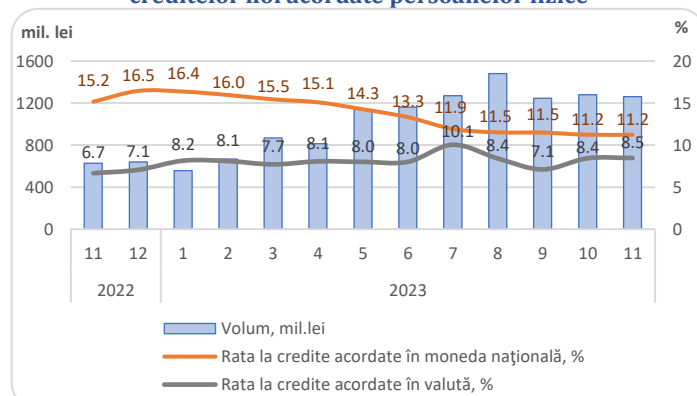
Totuși, de la începutul anului 2023, în contextul diminuării ratelor la depozite, se atestă semnale de temperare a depozitelor noi atrase. În ianuarie-noiembrie 2023 au fost atrase depozite noi în valoare

Figura 2.13. Dinamica lunară a ratelor dobânzilor și creditelor noi acordate persoanelor juridice

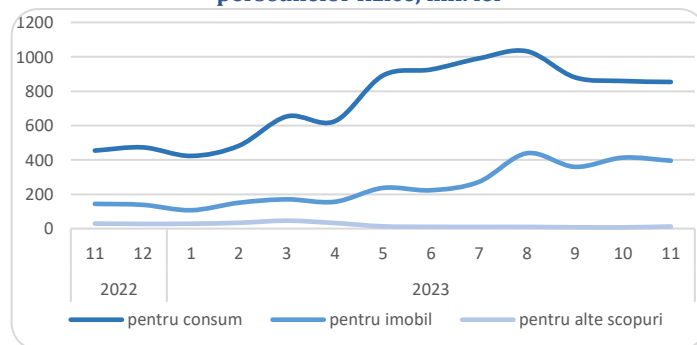
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.14. Dinamica lunară a ratelor dobânzilor și creditelor noi acordate persoanelor fizice

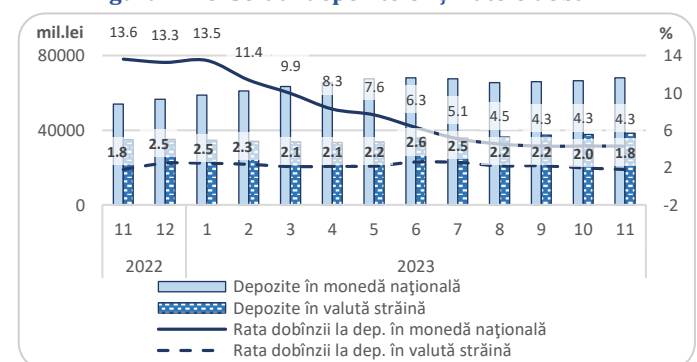
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.15. Dinamica lunară a creditelor noi acordate persoanelor fizice, mil. lei

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.16. Soldul depozitelor și ratele dobânzii

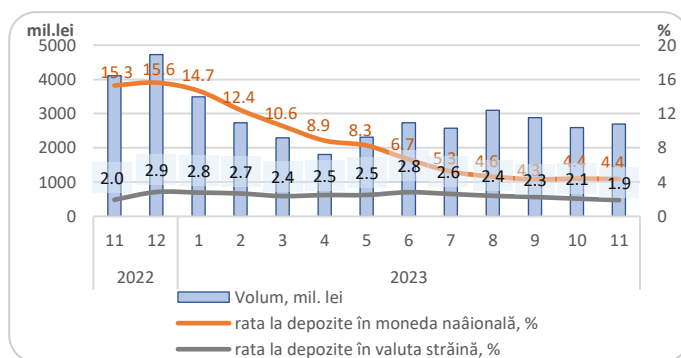
Sursă: Banca Națională a Moldovei

de 185,8 mild. lei, sau cu 5,5% mai mult comparativ cu perioada respectivă din anul trecut. Circa 38 mild. lei (20,4%) au constituit depozitele noi la termen, fiind în diminuare cu 4%.

Persoanelor fizice le revin 76,9% (29,2 mild. lei) din volumul total al depozitelor noi la termen – cu 5,2% mai mult decât în ianuarie-noiembrie 2022. Concomitent, volumul depozitelor noi la termen atrase de la **persoanele juridice** s-a diminuat cu 25,7%.

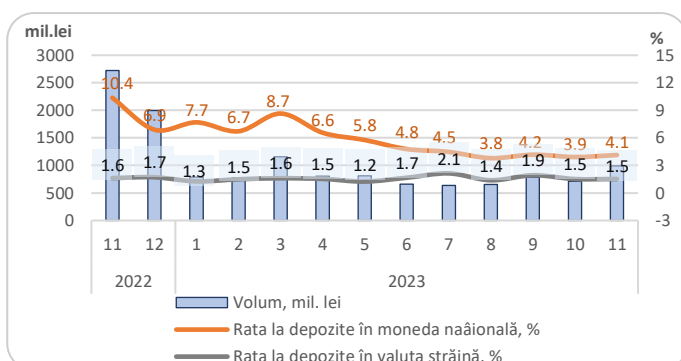
Depozitele au avut cea mai semnificativă contribuție pozitivă la creșterea masei monetare. La sfârșitul lunii noiembrie 2023 masa monetară M3 a constituit 143,2 mild. lei și s-a majorat cu 13,6% comparativ cu situația de la sfârșitul lunii decembrie 2022, creștere influențată preponderent de majorarea depozitelor (+11,7 p.p. contribuție), în timp ce contribuția banilor în circulație a fost de 1,9 p.p.

Figura 2.17. Dinamica lunară a depozitelor noi la termen atrase de la persoane fizice

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.18. Dinamica lunară a depozitelor noi la termen atrase de la persoane juridice

Sursă: Banca Națională a Moldovei

3. Finanțe publice

3.1. Bugetul public național

Conform datelor Ministerului Finanțelor, în ianuarie-noiembrie 2023 la Bugetului public național au fost încasate venituri în valoare de 90 514,2 mil. lei, sau cu 11,6% mai mult față de aceeași perioadă din anul precedent. Totodată, în perioada de raport au fost realizate cheltuieli în sumă de 102 880,1 mil. lei, cu 18,9% mai mult.

În ianuarie-noiembrie 2023, deficitul bugetar s-a soldat cu -12 365,9 mil. lei și s-a majorat de circa 2,3 ori comparativ cu perioada similară din anul 2022 (-5 418,8 mil. lei).

Evoluția veniturilor a fost determinată în mare parte de **încasările din impozite și taxe pe mărfuri și servicii**, care în ianuarie-noiembrie 2023 s-au majorat cu 8,4% și au generat o contribuție semnificativă la creșterea veniturilor publice (+3,7 p.p.).

În structura impozitelor și taxelor pe mărfuri și servicii se evidențiază veniturile din TVA la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova, care au crescut cu 20,5%, semnalând relansarea consumului intern.

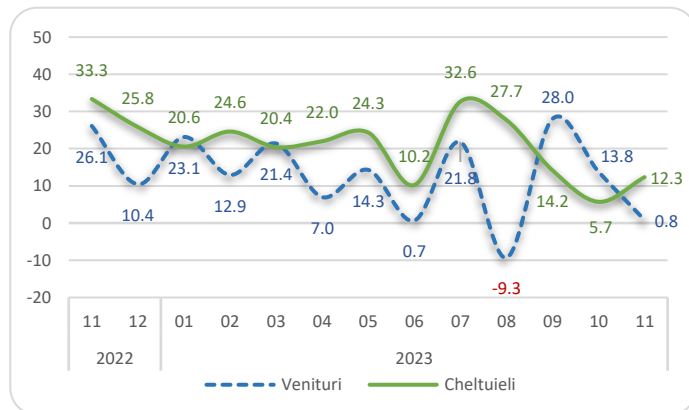
În același timp, se atestă o diminuare a veniturilor din TVA la mărfurile importate (-2,6%). Descreșterea prețurilor externe și aprecierea monedei naționale sunt factorii de bază care au diminuat valoarea mărfurilor importate, fapt ce a influențat reducerea încasărilor din TVA pe importuri.

Încasările din accize sunt în creștere. De la începutul anului 2023, veniturile obținute din accize s-au majorat cu 25% în contextul creșterii cotelor la anumite categorii de mărfuri și extinderii listei subiecților care au obligația de a calcula și achita accize.

Se mențin în creștere încasările din veniturile salariale. Veniturile din prime de asigurare obligatorie de asistență medicală s-au majorat cu 18,3% și cu 16,1% - din contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii. În rezultat, veniturile din contribuțiile salariale au influențat cu 4,6 p.p. creșterea veniturilor publice totale.

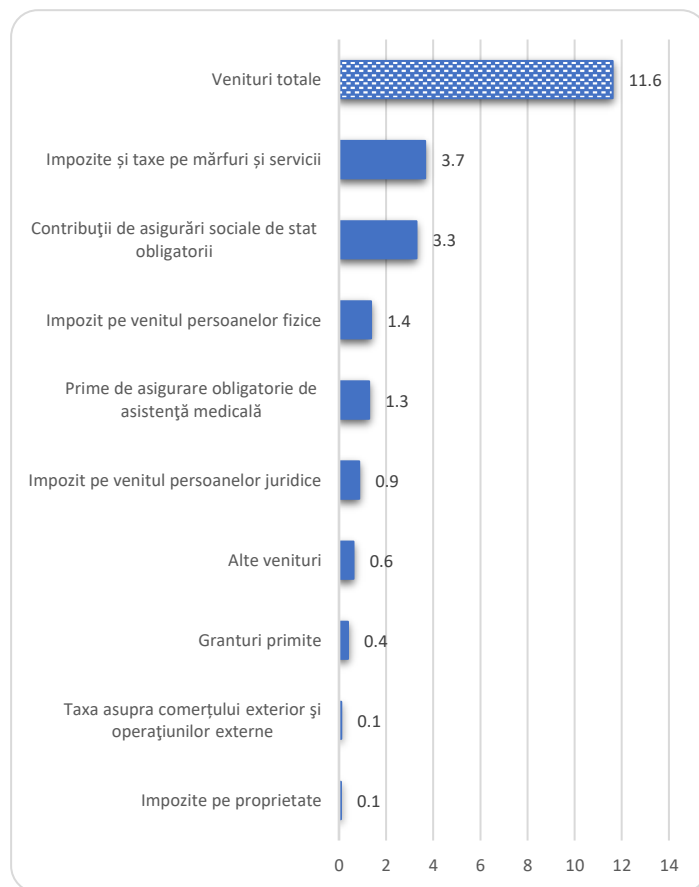
Au fost în creștere și **încasările pe venitul atât al persoanelor fizice (+20,8%), cât și al persoanelor juridice (+9,5%),** ceea ce denotă că activitatea

Figura 3.1. Evoluția lunară a veniturilor și cheltuielilor bugetare, %

Sursă: Ministerul Finanțelor

Figura 3.2. Contribuția componentelor la creșterea veniturilor bugetare (p.p.), ianuarie-noiembrie 2023

Sursă: Ministerul Finanțelor

agenților economici înregistrează rezultate pozitive în pofida crizelor care s-au suprapus. Creșterile înregistrate la acest grup de venituri au exercitat un impact de 2,2 p.p. la evoluția veniturilor publice totale.

Intrările de granturi s-au majorat. În perioada ianuarie-noiembrie 2023 au fost primite granturi de la organizații internaționale pentru realizarea proiectelor investiționale în valoare de 3 886,3 mil. lei, valoare mai mare cu 8,6% comparativ cu aceeași perioadă din anul precedent (3 577,2 mil. lei), contribuind pozitiv la creșterea veniturilor BPN cu 0,4 p.p.

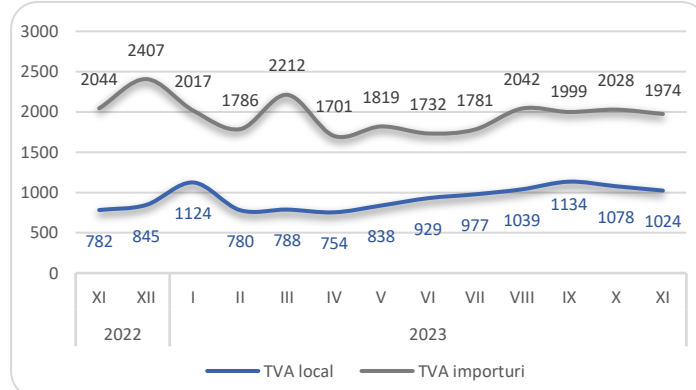
În ianuarie-noiembrie 2023, categoria „**Alte venituri**” a înregistrat o creștere de 12,4% față de perioada similară din anul precedent și a influențat veniturile bugetare totale cu 0,6 p.p. Au crescut încasările la pozițiile „*venituri din proprietate*” (+35%), „*alte venituri și venituri neidentificate*” (+28%), „*amenzi și sancțiuni*” (+10,9%), „*venituri din vânzarea mărfurilor și serviciilor*” (+4,9%).

Situația economică complicată din regiune și consecințele crizei energetice **mențin cheltuielile bugetare în creștere**, generând presiune asupra bugetului. În ianuarie-noiembrie 2023 se atestă creșterea tuturor cheltuielilor bugetare.

Din valoarea totală a cheltuielilor bugetare ponderea cea mai mare (39,6%) revine cheltuielilor pentru protecția socială, care în ianuarie-noiembrie curent au înregistrat o creștere cu 18,4% față de perioada similară din anul precedent, generând cel mai mare impact asupra cheltuielilor bugetare – 7,3 p.p.

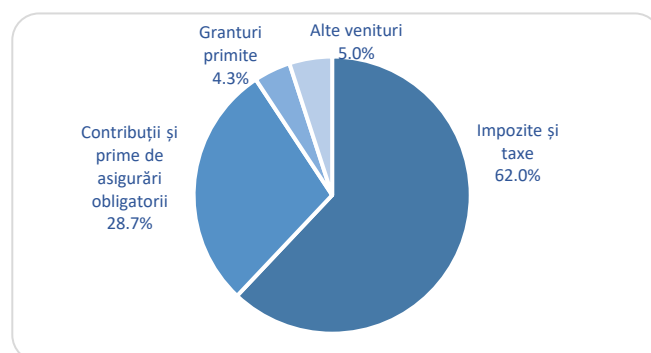
Cheltuielile pentru serviciile în domeniul învățământ au crescut cu 18,1% (+2,8 p.p. contribuție), ocrotirea sănătății – cu 16,8% (+2,4 p.p. contribuție), serviciile de stat cu destinație generală – cu 22,6% (+2,1 p.p. contribuție), serviciile în domeniul economiei – cu 11,9% (+1,2 p.p. contribuție), gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale – cu 40,5% (+1,0 p.p. contribuție), ordine publică și securitate națională – cu 14,8% (+0,8 p.p. contribuție), apărare națională – cu 84,1% (+0,7 p.p. contribuție), cultură, sport, culte, tineret și odihnă – cu 26,5% (+0,6 p.p. contribuție).

Figura 3.3. Încasările bugetare lunare din TVA în anii 2022-2023, mil.lei

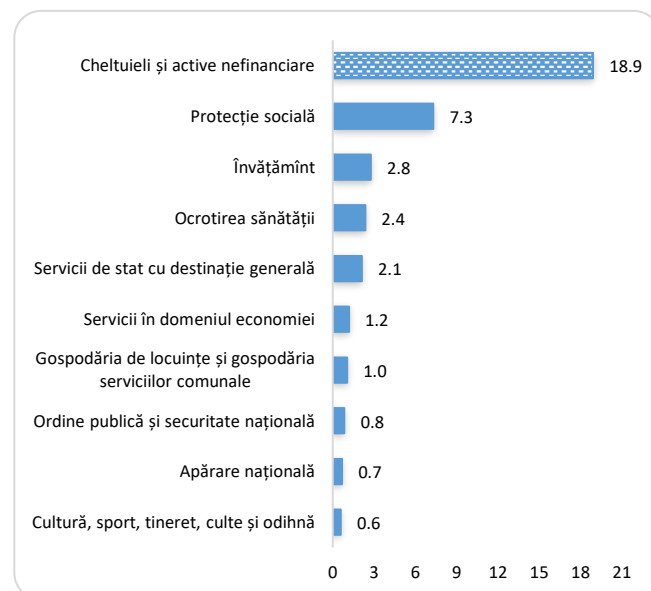
Sursă: Ministerul Finanțelor

Figura 3.4. Structura veniturilor bugetare în ianuarie-noiembrie 2023 (%)

Sursă: Ministerul Finanțelor

Figura 3.5. Contribuția componentelor la creșterea cheltuielilor (p.p.) în ianuarie-noiembrie 2023 (clasificația funcțională)

Sursă: Ministerul Finanțelor

3.2. Datoria de stat administrată de Guvern

Tendința de creștere a datoriei de stat se menține și pe parcursul anului 2023. La situația din 31 noiembrie curent soldul datoriei de stat a însumat 101,5 mild. lei și a înregistrat o majorare cu 11,9% comparativ cu aceeași dată din anul precedent. Față de situația de la începutul anului datoria de stat a crescut cu 7,2%.

Cu o pondere de 38,4% în valoarea totală a datoriei de stat, **datoria internă** la sfârșitul lunii noiembrie curent a constituit 39 mild. lei și s-a majorat cu 17,2% față de aceeași situație din anul 2022. Modificarea datoriei de stat interne s-a produs preponderent din contul majorării emisiunii valorilor mobiliare de stat pe piața primară, al căror volum de la începutul anului curent a crescut cu 24,2%.

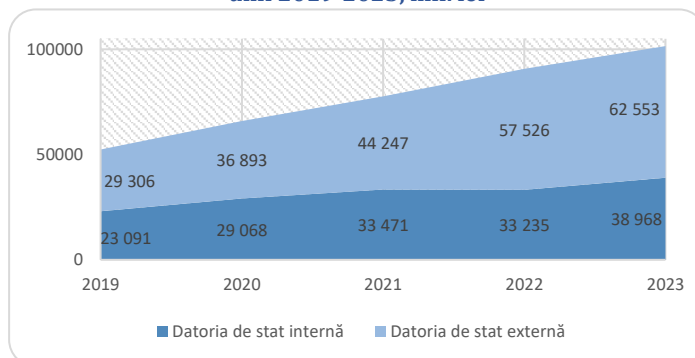
În structura valorilor VMS se evidențiază unele modificări: s-a majorat ponderea bonurilor de trezorerie emise pe 364 zile cu 4,9 p.p., ajungând la 57,6%. Totodată, s-a micșorat ponderea bonurilor de trezorerie emise pe 91 zile cu 0,8 p.p. (până la 2,2%), 182 zile – cu 2 p.p. (până la 29,1%), 2 ani – cu 0,3 p.p. (3,8%), 3 ani – cu 1 p.p. (1,9%), 5 ani – cu 2,3 p.p. (3,1%).

⇒ Rata medie a dobânzii la VMS s-a micșorat de circa 3 ori- de la 21,6% (noiembrie 2022) până la 6,5% (noiembrie 2023).

⇒ Investitorii din sectorul bancar domină piața VMS, cu 76,7%.

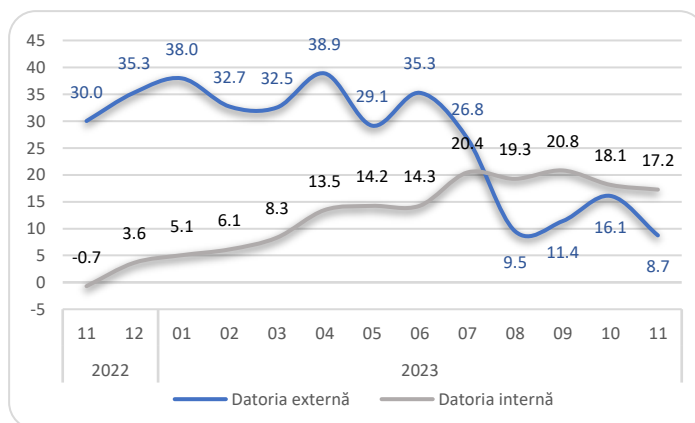
Datoria de stat externă (pondere de 61,6% în total), a însumat 62,6 mild. lei și s-a majorat cu 8,7%. În valută străină datoria de stat externă a constituit 3505,6 mil. dolari și a înregistrat creștere cu 18,1% comparativ cu sfârșitul lunii noiembrie 2022, iar față de situația de la începutul anului curent – în creștere cu 11,6%. Majorarea intrărilor de surse externe de finanțare a condiționat creșterea datoriei de stat externe.

Figura 3.6. Datoria de stat la data de 30 noiembrie, anii 2019-2023, mil. lei

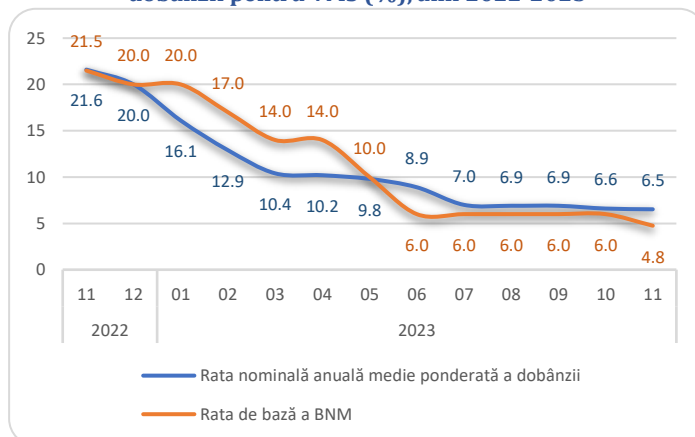
Sursă: Ministerul Finanțelor

Figura 3.7. Evoluția lunară a datoriei de stat internă și externă (%), anii 2022-2023

Sursă: Ministerul Finanțelor

Figura 3.8. Dinamica ratei nominale medii anuale ponderate a dobânzii pentru VMS (%), anii 2022-2023

Sursă: Ministerul Finanțelor

4. Sectorul extern

4.1. Balanța de plăți externe

Deși necesarul de finanțare externă a țării s-a diminuat, acesta rămâne la nivel înalt. Prețurile reduse la resursele energetice și produsele alimentare, cererea internă slabă și războiul din țara vecină s-au reflectat în indicatorii Balanței de plăți externe pentru 9 luni 2023. Cererea internă și diminuarea prețurilor la bunurile importate au determinat scăderea cu 2,9% a valorii importurilor de bunuri, ceea ce a condus la diminuarea deficitului contului curent cu 8,5%. Prin urmare, necesarul de finanțare externă a țării raportat la PIB a atins nivelul de 12,4%, comparativ cu 15,6% în ianuarie-septembrie 2022.

Perspectivile incerte accentuate de conflictul armat din țara vecină au determinat micșorarea cu 40,5% a fluxului de intrări a investițiilor străine directe în țara noastră.

În aceste condiții, creditele comerciale și avansurie, precum și împrumuturile noi contractate de administrația publică au constituit principalele surse de finanțare a deficitului contului curent în ianuarie-septembrie 2023.

Contul curent și contul de capital

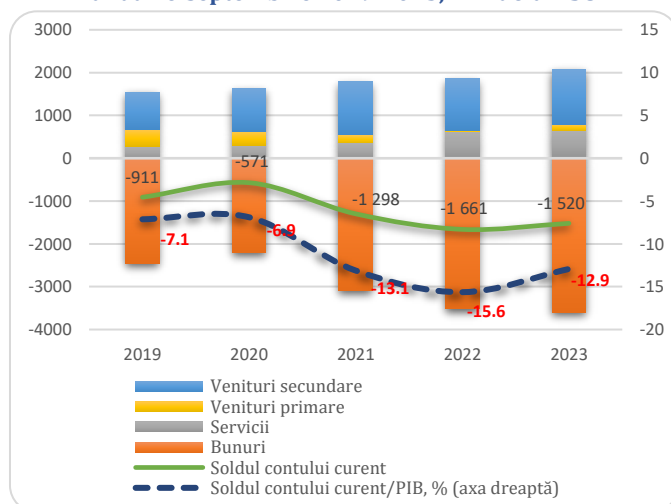
Deficitul contului curent s-a micșorat, constituind 12,9% în raport cu PIB. Deficitul contului curent a înregistrat 1520,2 mil. dolari și s-a diminuat cu 8,5% comparativ cu ianuarie-septembrie 2022.

Situația soldurilor principalelor componente ale contului curent se prezintă astfel:

- comerț cu bunuri: -3601 mil. dolari (+2,4%);
- comerț cu servicii: 650,7 mil. dolari (+5,5%);
- venituri primare: 144,7 mil. dolari (+3,7 ori);
- venituri secundare: 1285,4 mil. dolari (+7,1%).

Îmbunătățirea soldului contului curent a fost determinată de evoluția pozitivă a excedentelor comerțului exterior cu servicii, veniturilor primare și celor secundare.

Figura 4.1. Principalele componente ale contului curent în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari SUA

Sursă: Banca Națională a Moldovei

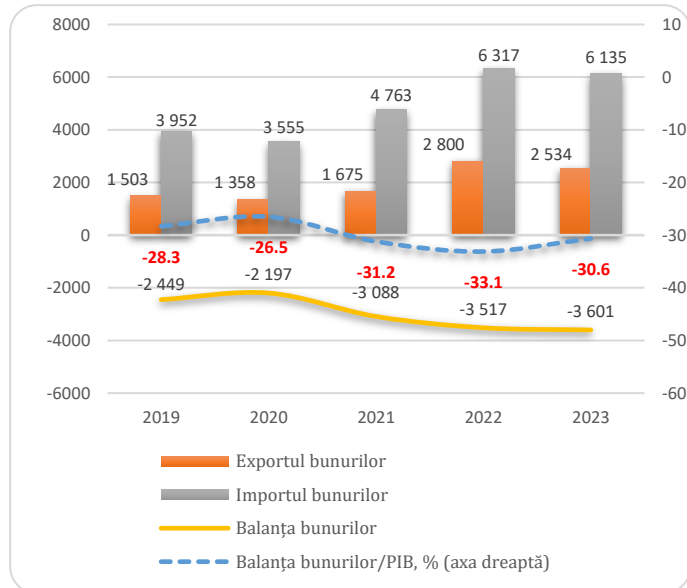
Exporturile de bunuri au constituit 2533,6 mil. dolari (-9,5%) și au fost determinate în general de:

- ↓ cererea externă, în special, de porumb, semințe și ulei de floarea-soarelui, fructe etc;
- ↓ diminuarea prețurilor internaționale la bunurile exportate;
- ↓ conflictul militar în Ucraina.

Importurile de bunuri au constituit 6134,6 mil. dolari (-2,9%), fiind determinate de:

- ↓ cererea internă pentru bunurile importate, în special, la gaz natural, uleiuri de petrol și produsele agroalimentare, cum ar fi semințe și ulei de floarea-soarelui;
- ↓ micșorarea prețurilor internaționale la bunurile importate.

Figura 4.2. Comerțul internațional cu bunuri în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari

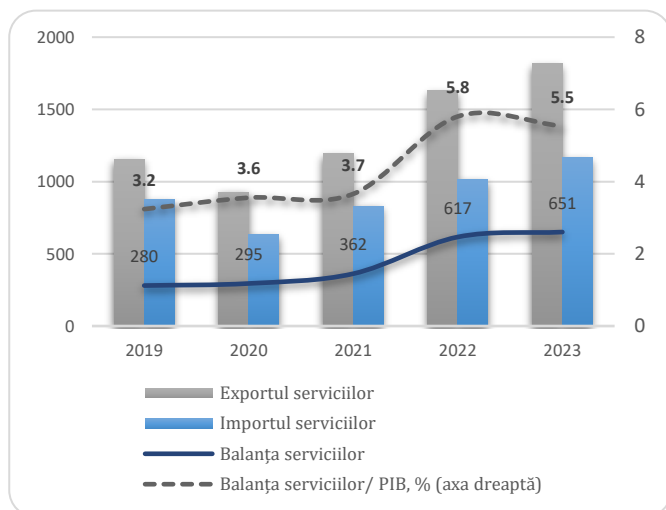

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Exportul serviciilor s-a majorat cu 11,4%, în general, datorită creșterii serviciilor de transport (+18%), serviciilor de telecomunicații, informatică și informații (+28,6%) și serviciilor de construcții (+2,1 ori).

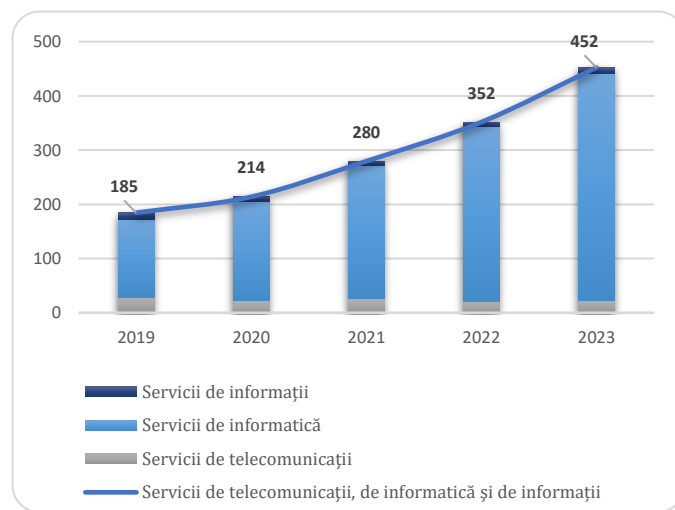
Importul serviciilor s-a majorat cu 15%. În cadrul acestora s-au majorat importurile serviciilor de telecomunicații, informatică și informații (+30,4%), de călătorii (+20,5%) și de transport (+7,5%).

Figura 4.3. Comerțul internațional cu servicii în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari

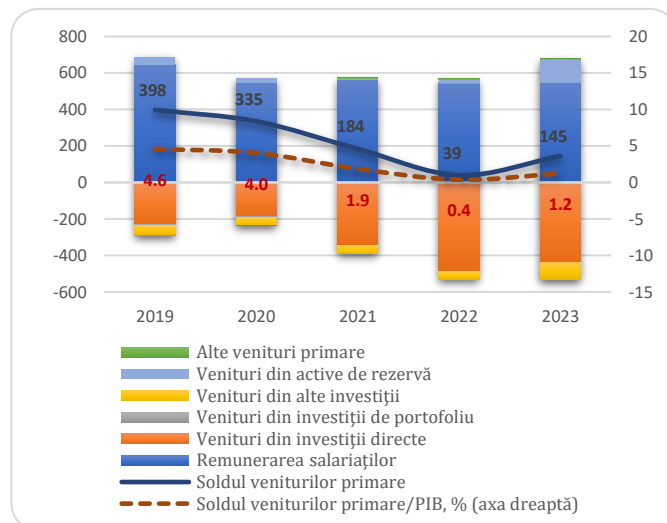

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 4.4. Exportul serviciilor de telecomunicații, informatică și informații în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

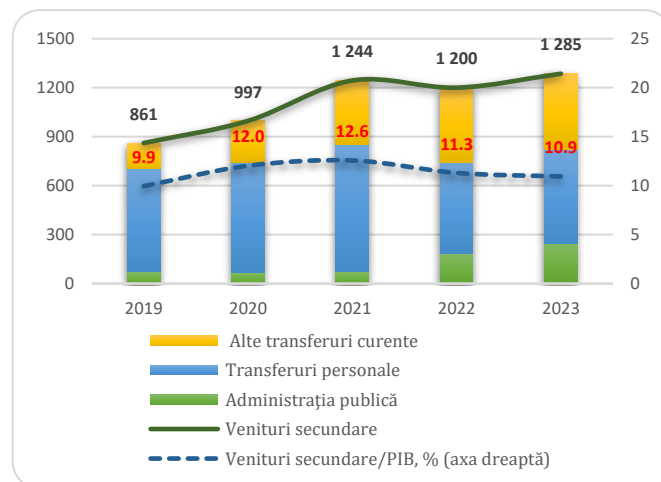
Figura 4.5. Veniturile primare nete în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Veniturile secundare nete au înregistrat un excedent în valoare de 1285,4 mil. dolari (+7,1%).

Această situație s-a datorat, în special, diminuării cu 27,1% a ieșirilor transferurilor personale în mărime de 246,4 mil. dolari, în timp ce intrările acestora s-au micșorat cu doar 8,2% (până la 824,9 mil. dolari).

De asemenea, s-a majorat cu 3,2% volumul asistenței tehnice și granturilor primite în cadrul cooperării internaționale, acestea constituind 372 mil. dolari.

Figura 4.6. Veniturile secundare nete în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Contul de capital s-a soldat cu intrări de capital în valoare de 63,9 mil. dolari, în timp ce în 9 luni 2022 s-au înregistrat ieșiri nete de 0,04 mil. dolari.

Valoarea granturilor aferente proiectelor investiționale primite din exterior de administrația publică a constituit 38,5 mil. dolari (+1,6 ori). Intrările nete înregistrate la sectorul privat au însumat 25,4 mil. dolari, spre deosebire de ieșirile în mărime de 23,6 mil. dolari înregistrate în ianuarie-septembrie 2022.

Drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital, **necesarul net de finanțare externă** a constituit -1456,3 mil. dolari (12,4% în raport cu PIB).

Contul financiar

Contul financiar a înregistrat intrări nete de capital, necesare pentru finanțarea deficitului contului curent, în mărime de 1408,7 mil. dolari. Acumularea netă a pasivelor a însumat 568,4 mil. dolari, în timp ce activele financiare nete s-au micșorat cu 840,3 mil. dolari.

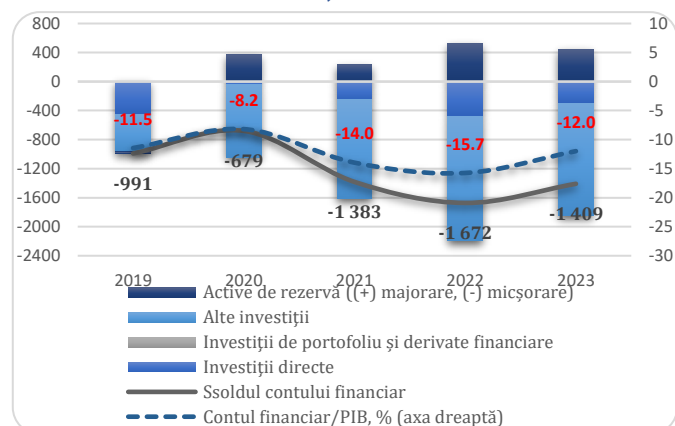
Sursa principală de finanțare a deficitului contului curent o constituie intrările nete de capital sub formă de credite comerciale și avansuri, precum și împrumuturile noi contractate de administrația publică. De asemenea, la

finanțarea deficitului contului curent au contribuit și investițiile directe, în special pe seama reinvestirii profiturilor de nerezidenți.

Principalele componente ale contului financiar:

- investiții străine directe: -301,2 mil. dolari (-37,3% față de 9 luni 2022);
- investiții de portofoliu: 0,6 mil. dolari (+1,6%);
- derivate financiare: 0,2 mil. dolari (+2,4 ori);
- alte investiții: -1548 mil. dolari (-9,8%);
- active de rezervă: +439,7 mil. dolari (-15,9%).

Figura 4.7. Contul financiar în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari

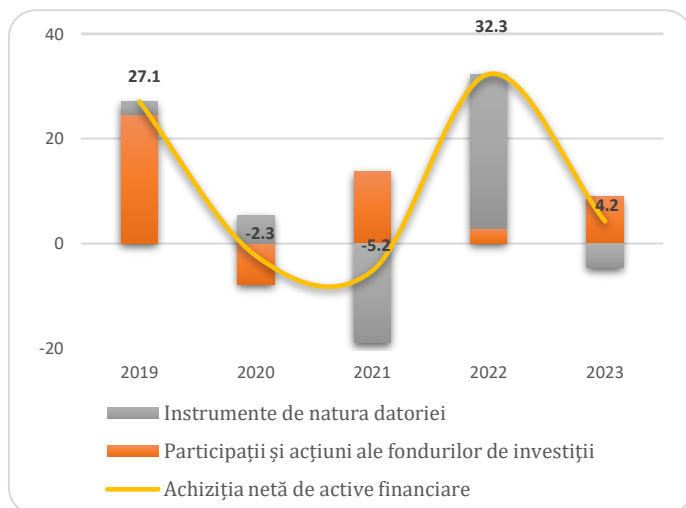

Notă: (+) ieșiri nete de capital, (-) intrări nete de capital
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Investițiile străine directe (ISD) au înregistrat intrări nete de capital în valoare de 301,2 mil. dolari (cu 37,3% mai puțin față de ianuarie-septembrie 2022), ca urmare a creșterii nete de pasive (capitalul nerezidenților investit în Moldova) cu 305,4 mil. dolari. Concomitent, activele nete (capitalul rezidenților Moldovei investit în alte țări) s-au majorat cu 4,2 mil. dolari.

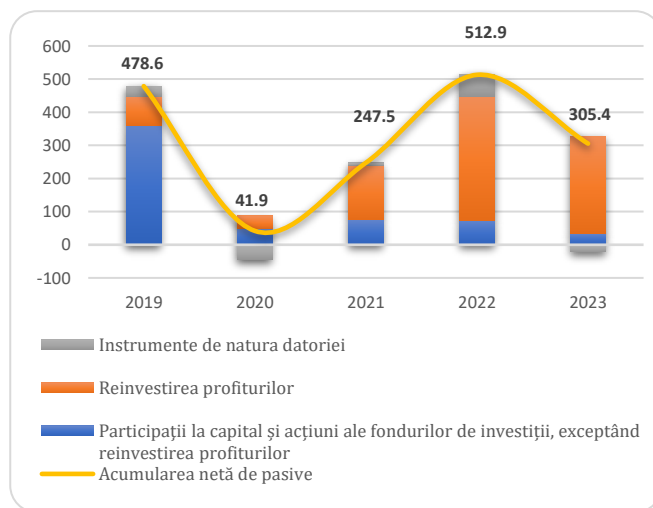
Intrările capitalului sub formă de ISD s-au diminuat cu 40,5% față de nivelul înregistrat în ianuarie-septembrie 2022, determinate de micșorarea intrărilor de participațiile nete la capital (-53,4%) și profitului reinvestit (-21,4%).

Figura 4.8. Achiziția netă de active financiare a ISD pe instrumente în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 4.9. Acumularea netă de pasive a ISD pe instrumente în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari

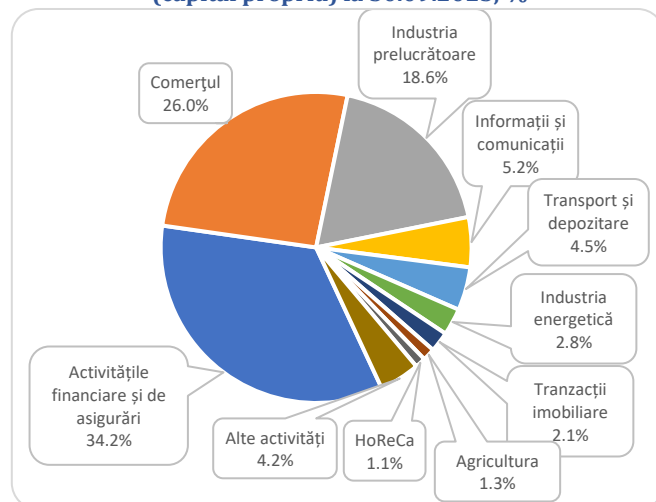
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Stocul total de pasive sub formă de ISD la 30.09.2023 a fost evaluat la 5367,4 mil. dolari (în creștere cu 10,3% față de 30.09.2022), din care participațiile la capital dețin o pondere de 65,6%, iar împrumuturile de datorie – 34,4%.

În distribuția geografică a capitalului acumulat, investitorilor din țările UE le-au revenit ponderea majoră – 85,6%, din alte țări – 13,8%, din CSI – 0,6%. Principalii investitori străini în Moldova sunt originari din Cipru, Olanda, România, Franța, Bulgaria, Austria, Marea Britanie etc.

Principalele activități economice care au beneficiat de ISD sunt activitățile financiare și de asigurări (34,2% din stocul total al investițiilor directe sub formă de capital propriu), comerțul (26%) și industria prelucrătoare (18,6%).

Figura 4.10. Structura ISD pe activități economice (capital propriu) la 30.09.2023, %

Sursă: Banca Națională a Moldovei

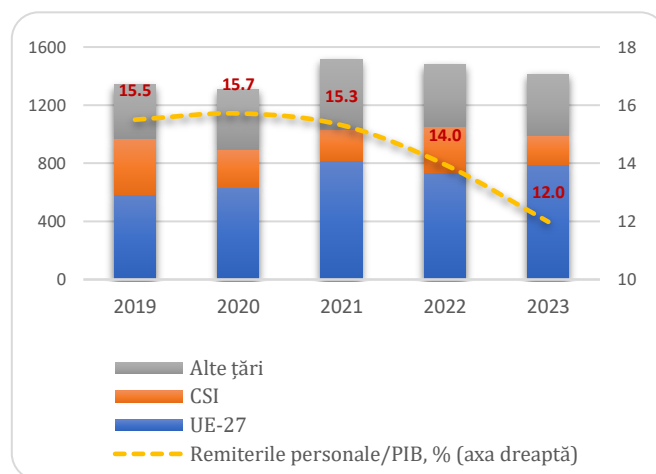
Activele oficiale de rezervă s-au majorat pe parcursul ianuarie-septembrie 2023 cu 439,7 mil. dolari, contribuind pozitiv la modificarea totală a activelor țării.

Remiterile personale²

Conform datelor statisticii Balanței de plăți, în ianuarie-septembrie 2023 volumul remiterilor personale primite de rezidenții Republicii Moldova a constituit 1411,9 mil. dolari (12% în raport cu PIB), fiind în diminuare cu 4,5% comparativ cu perioada similară a anului 2022.

Au crescut cu 7,5% remiterile primite din țările UE (55,9% din total). Concomitent, remiterile primite din țările CSI și din alte țări s-au micșorat cu 36,7% și 1,6%, respectiv.

Figura 4.11. Remiterile personale primite de rezidenții Republicii Moldova din străinătate în ianuarie-septembrie 2019-2023, mil. dolari

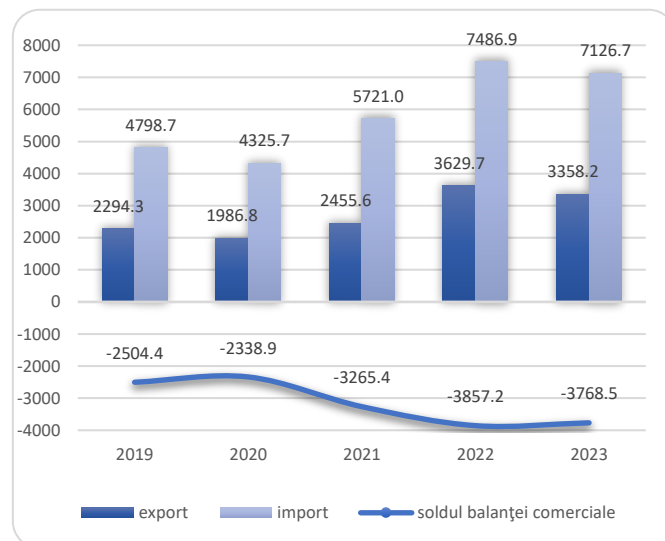
Sursă: Banca Națională a Moldovei

² Remiterile personale reprezintă un articol suplimentar la Balanța de plăți și reflectă valoarea remunerării nete a salariaților (excluzând cheltuielile lucrătorilor suportate în țara de prestare a muncii și unele taxe și impozite achitate de rezidenți peste hotare), a transferurilor personale și a celor de capital între gospodăriile casnice, indiferent de sursa de proveniență a acestora.

4.2. Comerțul internațional cu mărfuri

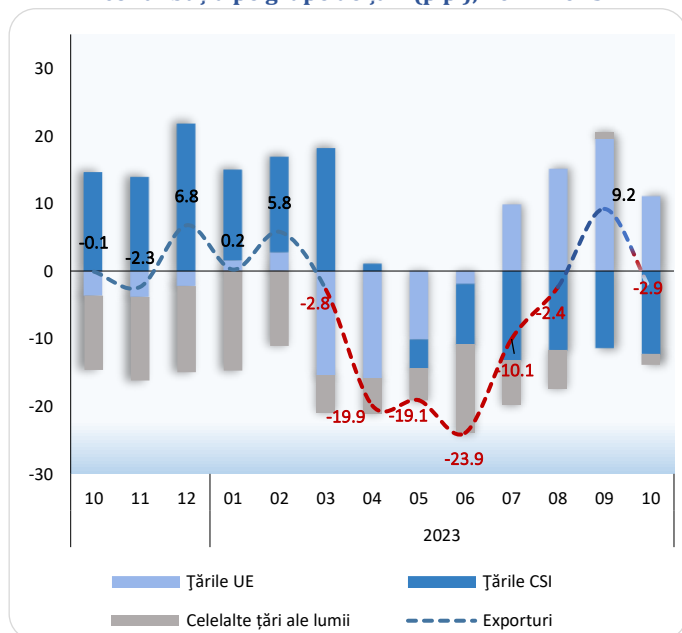
Valoarea totală a comerțului internațional cu mărfuri în 10 luni 2023 a fost de 10484,9 mil. dolari SUA, înregistrând o scădere de 5,7% față de 10 luni 2022. Exporturile (FOB) s-au diminuat cu 271,5 mil. dolari (-7,5%) și importurile (CIF) - cu 360,2 mil. dolari (-4,8%). În rezultat, deficitul balanței comerciale (FOB/CIF) s-a diminuat cu 2,3%, de la -3857,2 mil. dolari (ianuarie-octombrie 2022) la -3768,5 mil. dolari (ianuarie-octombrie 2023).

Figura 4.12. Evoluția comerțului internațional cu mărfuri în ianuarie-octombrie 2019-2023, mil. dolari

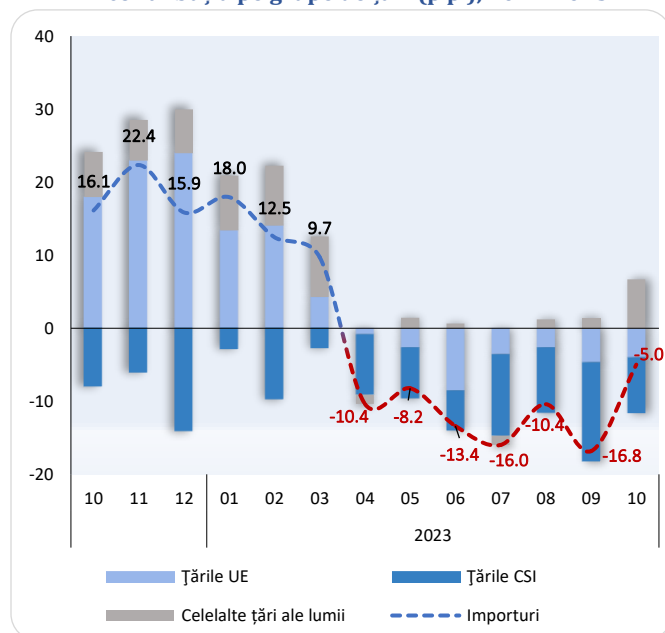
Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.13. Evoluția lunară a exporturilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.), 2022-2023

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.14. Evoluția lunară a importurilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.), 2022-2023

Sursă: Biroul Național de Statistică

4.2.1. Exporturi (FOB)

În ianuarie-octombrie 2023 exporturile au fost în diminuare cu 7,5%, cauzate de scăderile succesive din lunile martie-august, precum și din luna octombrie. Diminuarea cererii externe, a potențialului de export, determinat în mare parte de producția industrială în descreștere, reducerea prețurilor externe sunt factorii de bază care au influențat involuția exporturilor.

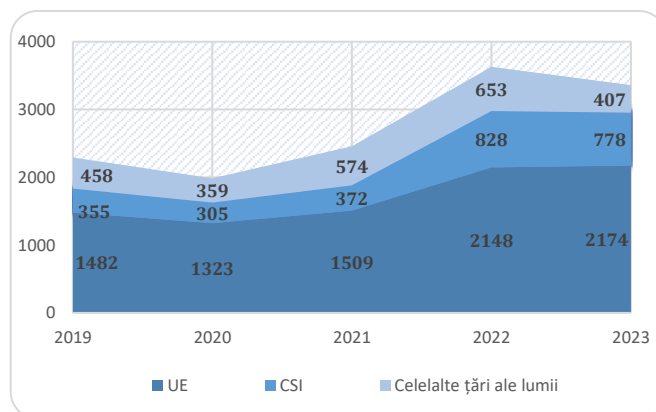
Exporturile de mărfuri spre UE au crescut nesemnificativ.

Spre **țările Uniunii Europene** exporturile au format 64,7% din total, fiind în creștere cu 1,2%. Astfel contribuția pozitivă la evoluția exporturilor a fost de 0,7 p.p.

Exporturile spre **țările CSI** s-au micșorat cu 6%. Formând o pondere de 23,2% din total, au contribuit negativ la evoluția exporturilor cu 1,4 p.p.

Exporturile către grupul **celelalte țări ale lumii** au scăzut semnificativ – cu 37,7%. Cu o pondere de 12,1% în total, acestea au contribuit negativ la evoluția exporturilor cu 6,8 p.p.

Figura 4.15. Exporturile cu mărfuri pe grupe de țări în ianuarie-octombrie 2020-2023, mil. dolari

Sursă: Biroul Național de Statistică

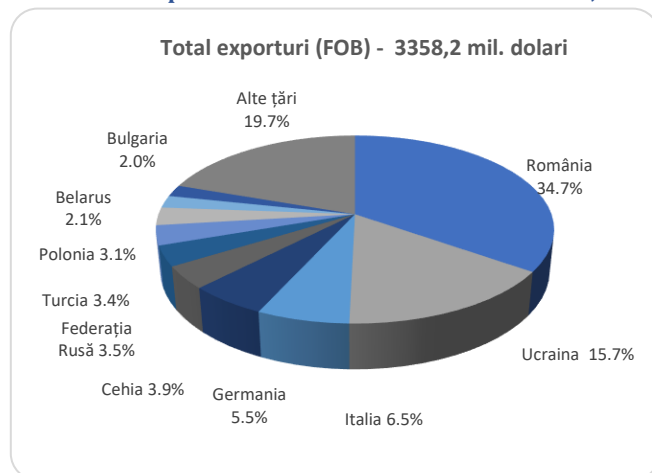
Primele 10 țări - principali parteneri comerciali ai RM au absorbit circa 80% din exporturi

România, cu o pondere de 34,7% (1165,5 mil. dolari) în total exporturi, rămâne în continuare principalul partener comercial al RM. Exporturile spre această țară s-au majorat cu 12,5%, contribuția pozitivă la evoluția exportului total fiind de +3,6 p.p. Ponderea cea mai înaltă (20,6%) a constituit exportul de *fire, cabluri (inclusiv cabluri coaxiale) și alte conductoare electrice izolate*, acestea înregistrând o scădere de 3,7% față de ianuarie-octombrie 2022 în expresie valorică. Exportul de *ulei de semințe de floarea-soarelui* a format 13,4% din valoarea totală a exporturilor spre România, iar cantitatea acestora în perioada vizată s-a majorat de circa 7,9 ori. Și volumul fizic al exportului de *grâu și meslin* s-a majorat semnificativ (de circa 5,9 ori), formând o pondere de 10,6% din valoarea totală a exportului spre această țară. Exportul de *semințe de floarea soarelui* și de *porumb* a constituit 5,2% și, respectiv, 5% din total. În expresie naturală volumul de *semințe de floarea soarelui* a fost inferior cu 34,1% celui exportat în perioada similară 2022. De asemenea a scăzut cu 45,6% cantitatea exportată de *porumb*.

Spre **Ucraina**, al doilea importator major de producție moldovenească, au fost livrate 15,7% (526,7 mil. dolari) din total exporturi, volumul exportat diminuându-se cu 6,4%. Circa 69% din exportul spre Ucraina revin *uleiurilor din petrol sau uleiuri din minerale bituminoase*, cantitatea exportată în tone s-a majorat cu circa 32%.

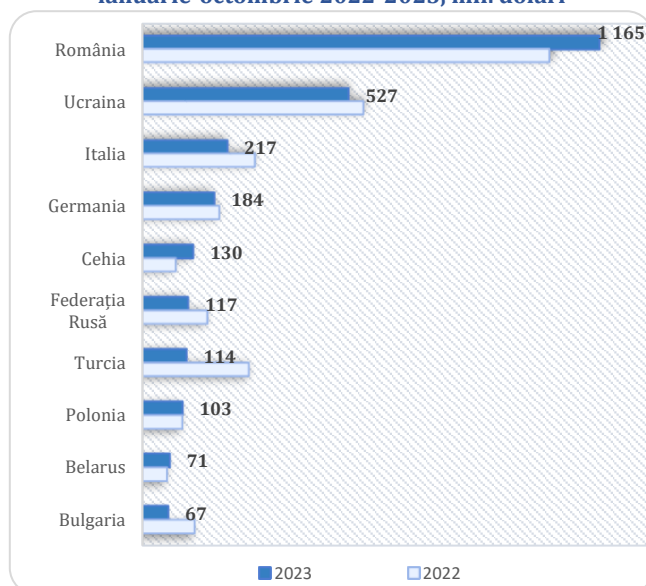
S-au majorat semnificativ exporturile spre **Cehia** (130,2 mil. dolari) - de circa 1,5 ori, din care 79% au constituit *fire, cabluri (inclusiv cabluri coaxiale)*, fiind în

Figura 4.16. Ponderea principalelor țări - parteneri în derularea exporturilor în ianuarie-octombrie 2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.17. Exporturile în principalele țări - parteneri în ianuarie-octombrie 2022-2023, mil. dolari

Sursă: Biroul Național de Statistică

creștere de circa 1,9 ori, **Belarus** (71 mil. dolari) – cu 12,4%, inclusiv circa 30% au format *vinuri din struguri proaspeți*, acestea fiind în creștere cu circa 21%.

S-au diminuat exporturile spre **Italia** (217,5 mil. dolari) cu 24,3%, **Germania** (184,4 mil. dolari) – cu 6,3%, **Federația Rusă** (117,4 mil. dolari) – cu 29,5%, **Turcia** (113,6 mil. dolari) – de circa 2,4 ori, **Bulgaria** (67 mil. dolari) – de circa 2 ori și cumulativ acestea au influențat negativ evoluția exporturilor cu -9,8 p.p.

Exporturile pe secțiuni de mărfuri, conform Nomenclaturii Combinată a Mărfurilor (NCM)

Circa 59% din secțiuni de mărfuri au înregistrat scăderi ale exporturilor.

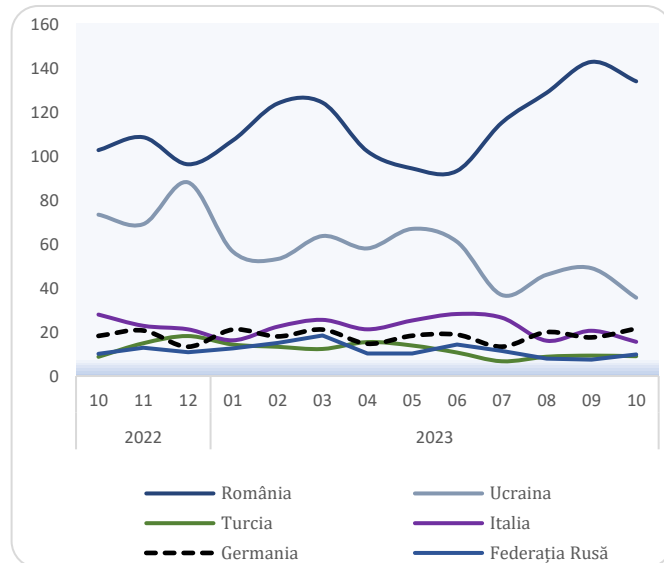
Secțiunile de mărfuri cu contribuție negativă la evoluția exporturilor:

- **produse ale regnului vegetal** - s-au diminuat cu 19,9% (inclusiv grupele: *semințe și fructe oleaginoase* în diminuare cu 34,9%, gradul de influență la scăderea exporturilor constituind -3,4 p.p.), *cereale* – cu 17,1% (-1,8 p.p.), *fructe comestibile și nuci* – cu 3,5% (-0,2 p.p.);
- **grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală** – au scăzut cu 36,2% (-3,2 p.p.);
- **produsele minerale** - cu 10,5% și au influențat negativ evoluția exporturilor cu -1,4 p.p., în principal, reprezentând reexporturi spre Ucraina;
- **metale comune și articole din metale comune** – în descreștere cu 30,7% (din care *fontă, fier și oțel* – de circa 3,1 ori (-0,4 p.p.), *aluminii și articole din aluminii* – cu 40,3% (-0,2 p.p.);
- **vehicule** – s-au diminuat cu 20,7% (inclusiv *vehicule terestre* – cu 17,9% (-0,6 p.p.);
- **încălțăminte; obiecte de acoperit capul, umbrele** – în diminuare cu 25,6% (-0,2 p.p.).

Secțiunile de mărfuri cu contribuția pozitivă la dinamica exporturilor:

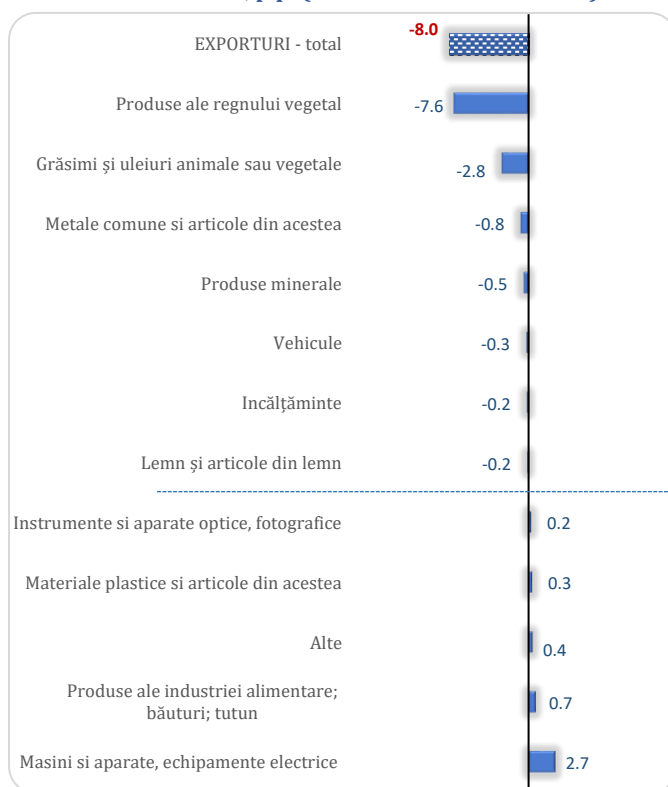
- **mașini și aparate, echipamente electrice și părți ale acestora** – în creștere cu 21,4% (din care *mașini, aparate și echipamente electrice și părți ale acestora* - cu 17,1% (+2,1 p.p.); *mașini și aparate pentru prepararea sau fabricarea industrială a alimentelor ori a băuturilor, altele decât mașinile și*

Figura 4.18. Exporturile lunare în principalele țări partenere, mil. dolari

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.20. Gradul de influență la creșterea (+), scăderea (-) exporturilor (p.p.) pe principalele secțiuni de mărfuri conform NCM, p.p. (ianuarie-noiembrie 2023)

Sursă: Biroul Național de Statistică

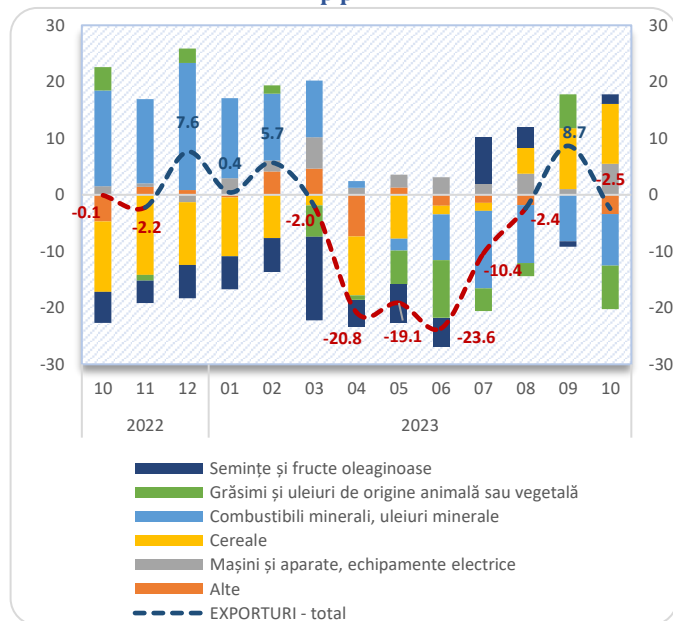
aparatele pentru extragerea ori prepararea uleiurilor sau a grăsimilor - în creștere de 11,7 ori;

- **produse ale industriei alimentare; băuturi; tutun** – în creștere cu 6% (din care băuturi, lichide alcoolice și oțet – cu 3,1% (+0,2 p.p.), preparate din legume, din fructe, nuci sau din alte părți de plante – cu 4,9% (+0,1 p.p.), reziduuri și deșeuri ale industriei alimentare; alimente preparate pentru animale – cu 20,7% (+0,3 p.p.);
- **materiale plastice și articole din material plastic; cauciuc și articole din cauciuc** – în creștere cu 19,3% (inclusiv materiale plastice și articole din material plastic – cu 17,7% (+0,3 p.p.);
- **instrumente și aparate optice** – s-au majorat cu 35,5% (+0,2 p.p.) etc.

Exporturile de mărfuri autohtone în ianuarie-octombrie 2023 au format 69,6% (2337 mil. dolari) din total exporturi, în scădere cu 7,6% față de perioada similară 2022, contribuția negativă la evoluția exporturilor constituind 5,3 p.p.

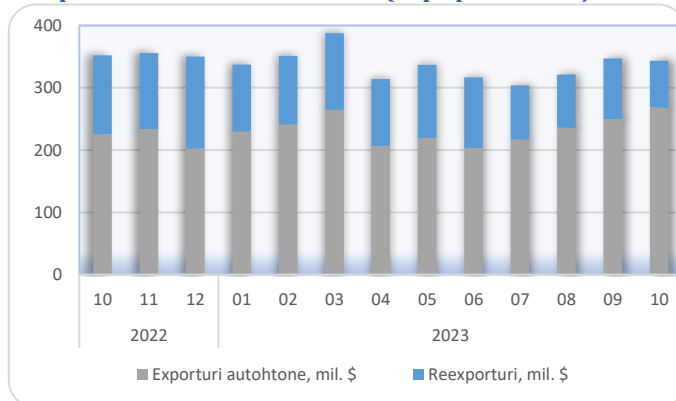
Reexporturile de mărfuri străine (după prelucrare și clasice) au format 30,4% din total exporturi, cu 7,2% mai puțin comparativ cu ianuarie-octombrie 2022.

Figura 4.21. Gradul de influență a principalelor grupuri de mărfuri la creșterea (+)/descreșterea (-) exporturilor lunare, p.p.

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.22. Evoluția lunară a exporturilor autohtone și a reexporturilor de mărfuri străine (după prelucrare și clasice)

Sursă: Biroul Național de Statistică

4.2.2. Importuri (CIF)

Diminuarea prețurilor externe, temperarea activității economice și a cererii interne generează scăderi ale importurilor. Astfel, importurile au intrat pe o traiectorie negativă începând cu luna aprilie. Cumulativ în 10 luni importurile s-au diminuat cu 4,8% față de 10 luni 2022.

Importurile din țările UE și din țările CSI s-au diminuat.

Importurile din **țările UE** au înregistrat o ușoară scădere de 0,1%. Cu o pondere de 48,6% din total, contribuția negativă la dinamica importurilor a fost minoră (-0,03 p.p.).

Importurile din **țările CSI** s-au diminuat semnificativ - cu 31,6%. Cu o pondere de 17,9% din

total, importurile din CSI au contribuit negativ la evoluția importurilor totale cu 7,9 p.p.

Grupul **Celelalte țări ale lumii**, deținând o pondere de 33,6%, au înregistrat o creștere de 10,8%, contribuția pozitivă la evoluția importurilor fiind de 3,1 p.p.

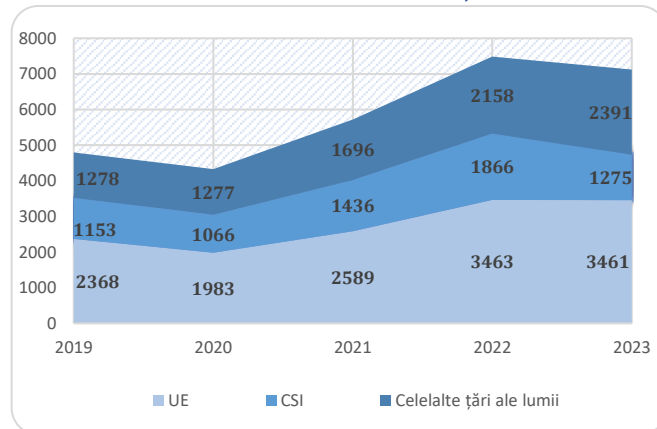
Din primele 10 țări - principali parteneri comerciali ai RM au fost importate circa 72% din mărfuri, acestea, în mare parte, înregistrând creșteri ale importurilor comparativ cu ianuarie-octombrie 2022.

România, după creșterile semnificative ale importurilor în primele 5 luni 2023, înregistrează o scădere de 16,4% în 10 luni 2023. Cu o pondere de 15,2% (1083,1 mil. dolari) din total importuri, a contribuit negativ la evoluția importurilor cu -2,8 p.p. Circa 56% din valoarea importurilor din România constituie importul de *uleiuri de petrol sau uleiuri din minerale bituminoase*, valoarea cărora s-a diminuat cu circa 26% față de perioada similară din 2022. Grupul *fibre, cabluri (inclusiv cabluri coaxiale)* au format 2,7% din importurile totale din România, acestea micșorându-se cu circa 28% față de 10 luni 2023. *Gazul de sondă și alte hidrocarburi gazoase* au format circa 5% din total.

China s-a clasat pe locul doi în derularea importurilor. Importurile din această țară s-au majorat cu 8,3% (828,3 mil. dolari) și au deținut o pondere de 11,6% din total importuri. Principalele produse importate au fost *aparate telefonice* (11,2% din total), *mașini automate de prelucrare a datelor* (5,2%), *dispozitive cu semiconductori* (4,5%) etc.

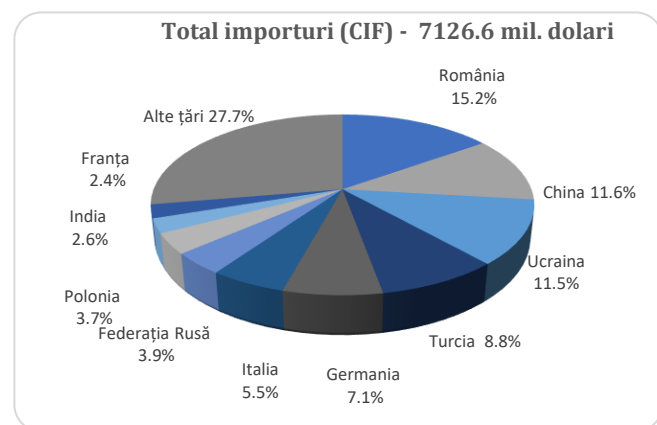
A treia poziție în derularea importurilor revine **Ucrainei**. Importul din această țară s-a majorat cu 12,7% și a constituit 820 mil. dolari. Cu o pondere de 11,5% în total, a influențat pozitiv evoluția importurilor cu 1,2 p.p. Ponderea principală (25,5% din total) au format importurile de *gaz de sondă și alte hidrocarburi gazoase*, acestea nefiind prezente în ianuarie-octombrie 2022. S-a importat 35,8 mii tone de *boabe de soia* (+2,3 ori față de 10 luni 2022), 131 mii m³ de *lemn tăiat sau despicat longitudinal* (+10,7%), 11,9 mii tone de *carne și organe comestibile, proaspete, refrigerate sau congelate de pasăre* (+4,4%), 207,8 mii Megawatt-ora de *energie electrică* (-62%) etc.

Figura 4.23. Importurile cu mărfuri pe grupuri de țări în ianuarie-octombrie 2020-2023, mil. dolari

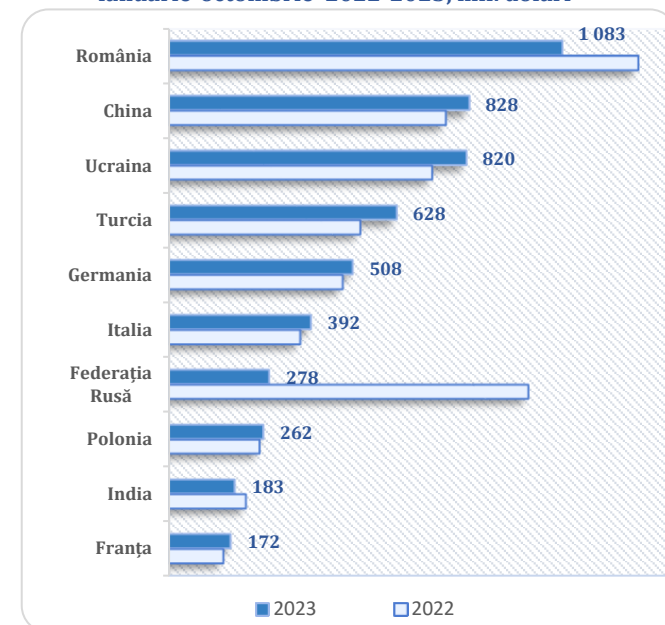
Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.24. Ponderea principalelor țări partenere în derularea importurilor în ianuarie-octombrie 2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.25. Importurile din principalele țări - partenere în ianuarie-octombrie 2022-2023, mil. dolari

Sursă: Biroul Național de Statistică

Comparativ cu ianuarie-octombrie 2022 au înregistrat creștere importurile din **Turcia** (627,9 mil. dolari) - cu 18,6%, **Germania** (507,7 mil. dolari) - cu 5,5%, **Italia** (392,4 mil. dolari) - cu 7,7%, **Polonia** (261,5 mil. dolari) - cu 3,8%, **Franța** (171,7 mil. dolari) - cu 12,9%.

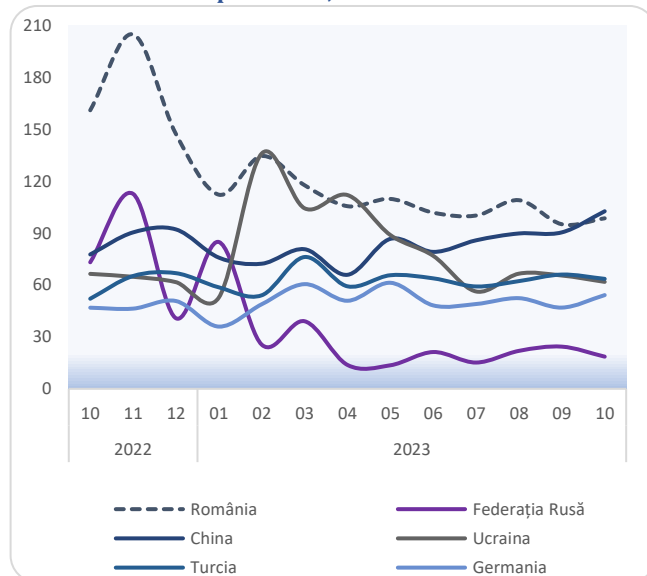
Totodată, volumul importurilor din **Federația Rusă** (277,9 mil. dolari) s-a micșorat de circa 3,6 ori comparativ cu ianuarie-octombrie 2022. Cu o pondere de 3,9% din total importuri au sustras din creșterea importurilor 9,5 p.p. *Produsele minerale* formează 38,5%, diminuându-se de circa 6,5 ori în ianuarie-septembrie 2023, urmată de *îngrășămintele*, care s-au majorat cu 11,8%. De asemenea, și importul din **India** (183,3 mil. dolari) a scăzut cu 14,2%.

Importurile pe principalele secțiuni de mărfuri conform NCM

Cerere internă slabă, prețurile mondiale la resursele energetice și produse alimentare în scădere sunt factorii de bază care au influențat evoluția importurilor. Circa jumătate din secțiunile de mărfuri au înregistrat scăderi ale valorii importurilor față de ianuarie-octombrie 2022 și, respectiv, au influențat negativ evoluția importurilor.

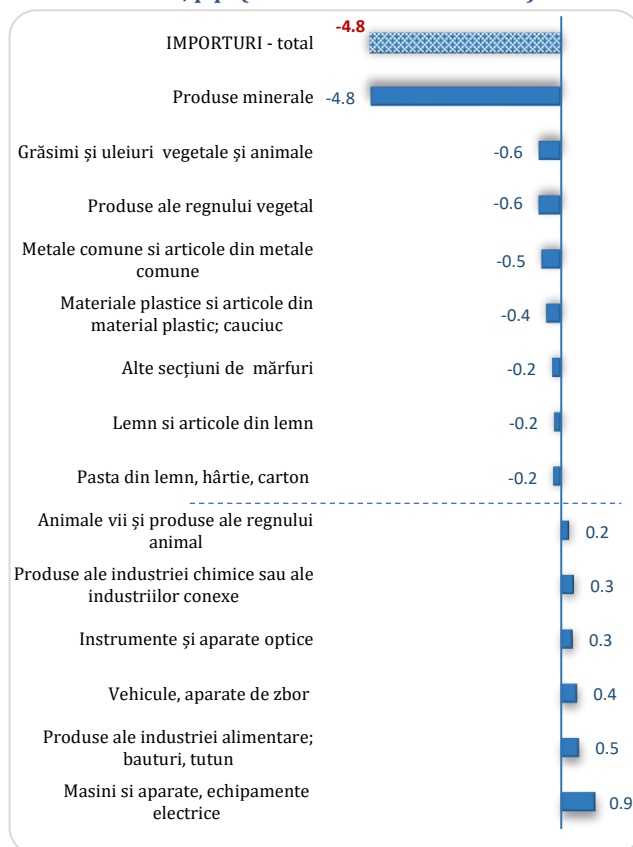
- importul de **produse minerale** a scăzut cu 17,8% (din care *combustibili minerali, uleiuri minerale* - cu 18,3%, gradul de influență la scăderea importurilor constituind -4,9 p.p.);
- **grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală** - au scăzut de 2,4 ori (-0,6p.p);
- **produse ale regnului vegetal** - în scădere cu 11,2% (inclusiv grupele: *semințe și fructe oleaginoase* în diminuare cu 37,3% (-0,7 p.p.), *cereale* - cu 35,9% (-0,3 p.p.);
- **metale comune și articole din metale comune** - în descreștere cu 10,1% (inclusiv *fontă, fier și oțel* - cu 18,9% (-0,3 p.p.);
- **materiale plastice și articole din material plastic, cauciuc** - au scăzut cu 7,1% (din acestea: *cauciuc și articole din cauciuc* -cu 11,2% (-0,1 p.p.), *materiale plastice* - cu 6% (-0,2 p.p.) etc.

Figura 4.26. Importurile lunare din principalele țări partenere, mil. dolari

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.28. Gradul de influență la creșterea (+), scăderea (-) importurilor pe principalele secțiuni de mărfuri conform NCM, p.p. (ianuarie-octombrie 2023)

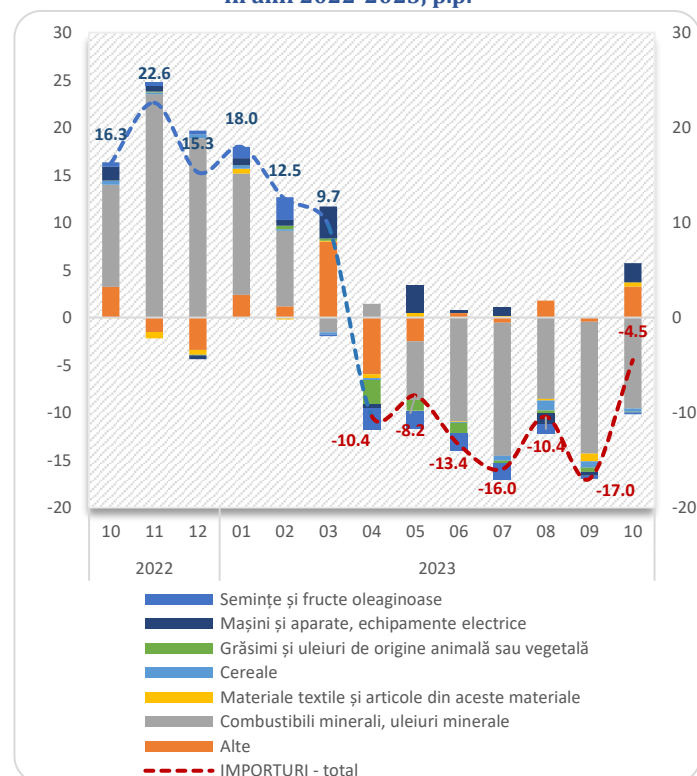

Sursă: Biroul Național de Statistică

Secțiunile de mărfuri care au contribuit pozitiv la evoluția importurilor:

- **mașini și aparate, echipamente electrice, aparate de înregistrat sau reprodus sunete** au crescut cu 5,7% (inclusiv *mașini, aparate și echipamente electrice și părți ale acestora* - cu 15,7%, gradul de influență la evoluția exporturilor constituind +1,3 p.p.);
- **produse ale industriei alimentare; băuturi, tutun** - s-au majorat cu 8,5% (din care: *băuturi, lichide alcoolice și oțet* - cu 12,5% (+0,1 p.p.), *preparate alimentare diverse* - cu 9% (+0,1 p.p.), *preparate pe bază de cereale, de făină, de amidon* - cu 6,3% (+0,1 p.p.);
- **vehicule, aparate de zbor** - s-au majorat cu 5,8% (din care *vehicule terestre* - cu 5,6% (+0,4 p.p.);
- **instrumente și aparate optice, fotografice sau cinematografice** - în creștere cu 22,8% (+0,3 p.p.);
- **produse ale industriei chimice** - s-au majorat cu 3,4% (inclusiv *uleiuri esențiale și rezinoide, preparate cosmetice* - cu 17,1% (+0,2 p.p.), *produse farmaceutice* - cu 6,3 % (+0,2 p.p.) etc.

Figura 4.29. Gradul de influență a principalelor grupuri de mărfuri la creșterea (+)/descreșterea (-) importurilor lunare în anii 2022-2023, p.p.

Sursă: Biroul Național de Statistică

Persoanele fizice au importat în ianuarie-octombrie 2023 mărfuri în valoare de 294,7 mil. dolari, cu 51,9% mai mult, în raport cu perioada similară 2022. Creșterea a fost determinată, în principal, de majorarea valorii autoturismelor importate (+61,1%), cărora le-au revenit 89,5% din importurile realizate de persoanele fizice.

4.2.3. Indicii comerțului internațional cu mărfuri în trimestrul III 2023

Exporturi:

volumul fizic³ s-a majorat cu 15,1% față de trimestrul III 2022, din care: în țările Uniunii Europene cu 45,6%. În țările CSI și în celelalte țări ale lumii volumul fizic s-a micșorat cu 20,5% și 20,6%, respectiv.

valoarea unitară⁴ (prețurile) a scăzut cu 14,4%, inclusiv în țările UE – cu 12,8%, în țările CSI – cu 21,8%, în celelalte țări ale lumii - cu 8,7%.

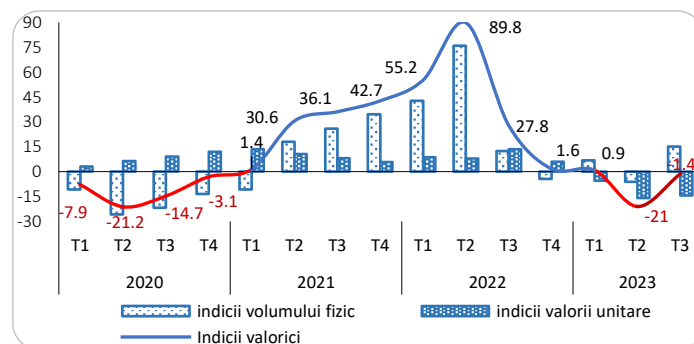
Importuri:

volumul fizic a scăzut cu 11,5%, inclusiv din țările UE – cu 10,4%, din țările CSI – cu 39,9%. Din celelalte țări ale lumii indicele volumul fizic s-a majorat cu 8,4%.

valoarea unitară (prețurile) s-a diminuat cu 3,4%, inclusiv din țările CSI - cu 13,8% și din celelalte țări ale lumii – cu 6,2%. Din țările UE valoarea unitară s-a majorat cu 2,5%.

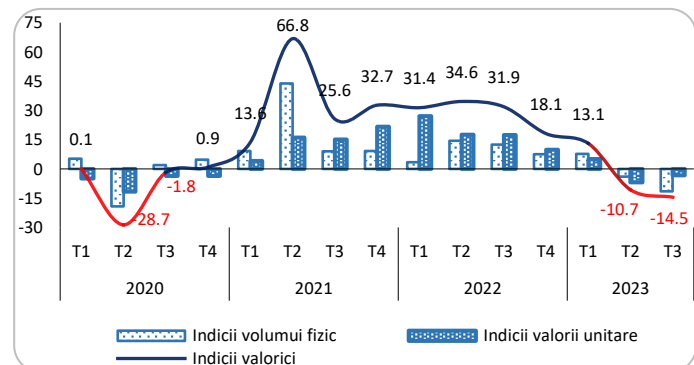
Indicele raportului de schimb (în engl. „Terms of trade”)⁵ a constituit **88,6%**, eficiența comerțului exterior s-a diminuat comparativ cu trimestrul III 2022 (96,7%), precum și față de trimestrul precedent (90,4%).

Figura 4.30. Evoluția trimestrială a indicilor privind mărfurile exportate, %

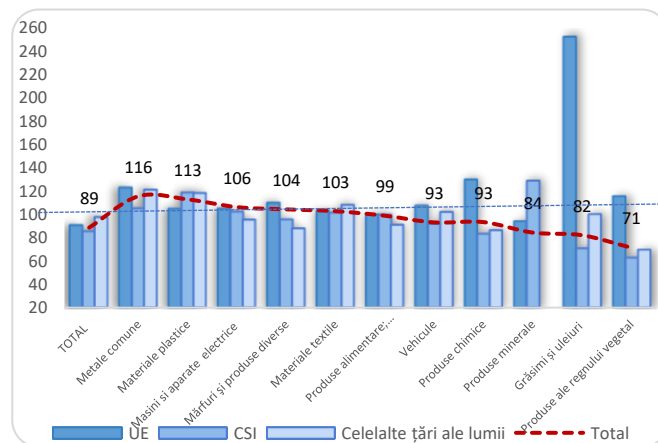
Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.31. Evoluția trimestrială a indicilor privind mărfurile importate, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.32. Indicele raportului de schimb pe secțiuni de mărfuri în trimestrul III 2023 (%)

Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDDE

³ Indicii volumului fizic reflectă evoluția (creștere/descrere) **cantității** de mărfuri exportate și importate. În Republica Moldova se calculează după formula Laspeyres.

⁴ Indicii valorii unitare indică evoluția (creștere/descrere) **prețurilor** la mărfurile exportate și importate. Acest indice se calculează având la bază valorile unitare (medii) exprimate în dolari SUA, conform formulei Paasche. Baza de calcul utilizată pentru calcularea indicilor valorii unitare la mărfurile exportate și importate este anul precedent. Calcularea indicilor valorii unitare se efectuează în baza datelor obținute din declarațiile vamale separat pentru fiecare marfă, grup de mărfuri și pe total exporturi (importuri), în conformitate cu Nomenclatorul Mărfurilor. În mărfurile alese pentru calcul (mărfuri reprezentative) se includ toate mărfurile omogene, cu informații disponibile asupra cantității și costului, și prezente atât în perioada de raport, cât și în perioada de bază.

⁵ Indicele raportului de schimb reprezintă raportul dintre indicele prețului de export și prețului de import: dacă indicele este sub 100%, reprezentând deteriorarea indicelui, rezultă că prețurile de export sunt mai mici decât prețurile de import.

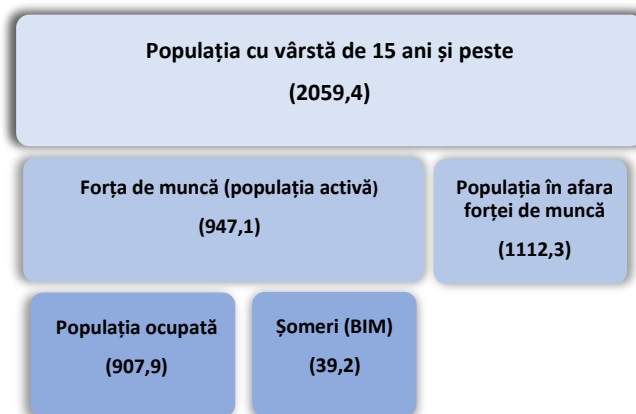
5. Sectorul social

5.1. Piața muncii

În trimestrul III 2023 populația cu vârstă de 15 ani și peste a constituit 2,1 mil., reprezentată de două categorii principale: forța de muncă (46%) și populația în afara forței de muncă (54%).

Forța de muncă (populația activă), care include populația ocupată și șomerii, a constituit **947,1 mii** persoane, fiind în creștere cu 5% față de trimestrul III 2022.

Figura 5.1. Repartizarea populației de 15 ani și peste în trimestrul III 2023), mii persoane

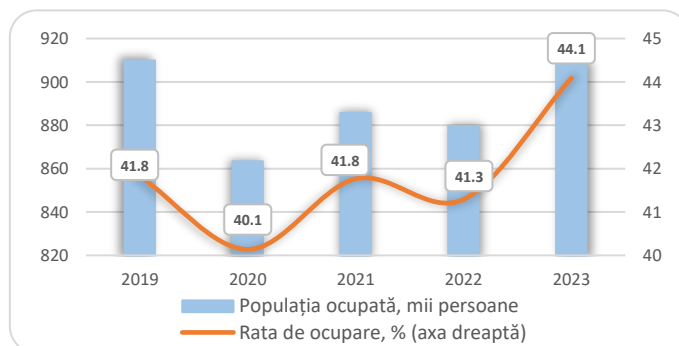
Sursă: Biroul Național de Statistică

Populația ocupată

Numărul populației ocupate în trimestrul III 2023 a constituit 907,9 mii persoane și s-a majorat cu 28,4 mii persoane (+3,2%) comparativ cu trimestrul III 2022.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste (proporția persoanelor ocupate în vârstă de 15 ani și peste față de populația totală din aceeași categorie de vârstă) a fost de 44,1%, majorându-se cu 2,8 p.p. față de trimestrul III 2022.

Figura 5.2. Populația ocupată și rata de ocupare în trimestrul III 2019-2023

Sursă: Biroul Național de Statistică

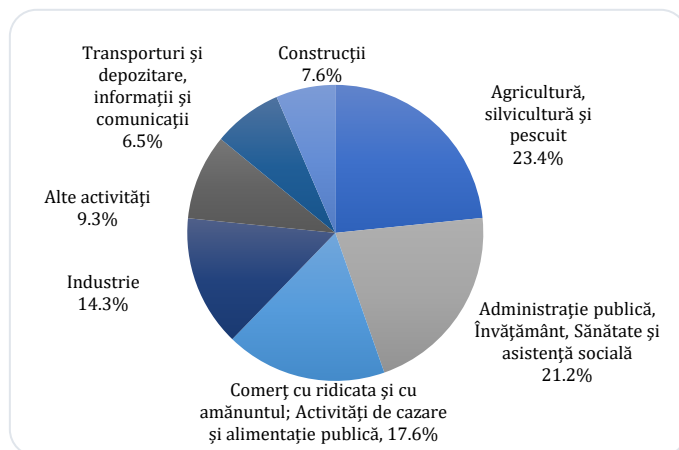
În trimestrul III 2023 cea mai mare pondere a populației ocupate se atestă în sectoarele: agricultură, silvicultură și pescuit (23,4%); administrație publică; învățământ; sănătate și asistență socială (21,2%); comerț cu ridicata și amănuntul; activități de cazare și alimentație publică (17,6%); industrie (14,3%) etc.

Se atestă creșterea numărului populației ocupate în principalele sectoare precum:

- alte activități – cu 16,5 mii persoane (+24,1%);
- agricultură, silvicultură și pescuit – cu 13,7 mii (+6,9%);
- industrie – cu 13,5 mii (+11,5%).

Totodată, numărul populației ocupate s-a diminuat în activitățile:

Figura 5.3. Structura populației ocupate în trimestrul III 2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

- administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială – cu 9 mii persoane (-4,5%);
- construcții – cu 3,4 mii persoane (-4,8%);
- transport și depozitare, informații și comunicații – cu 1,8 mii persoane (-2,9%);
- comerț cu ridicata și cu amănuntul, activități de cazare și alimentație publică - cu 1 mii persoane (-0,6%).

Numărul **șomerilor**, estimat conform definiției Biroului Internațional al Muncii (BIM), în trimestrul III 2023 a fost de 39,2 mii și s-a majorat de circa 1,8 ori față de trimestrul III 2022 (22,3 mii).

Rata șomajului (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) la nivel de țară în trimestrul III 2023 a constituit 4,1%, fiind mai înaltă cu 1,6 p.p. față de trimestrul III 2022 (2,5%).

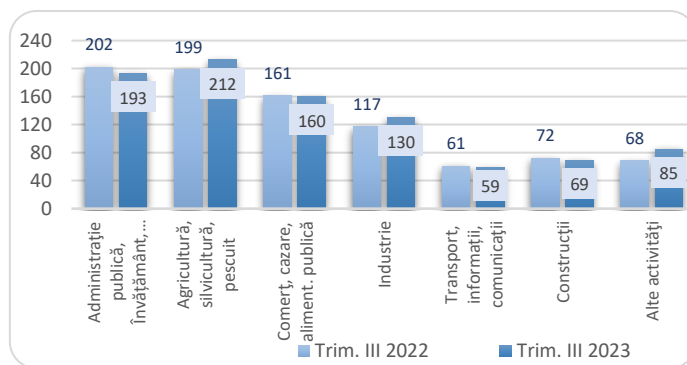
Potrivit datelor operative ale Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, în perioada ianuarie-noiembrie 2023 la oficiile forței de muncă sau înregistrat circa 24,5 mii șomeri, fiind în scădere cu 19,3% comparativ cu ianuarie-noiembrie 2022. Cumulativ în 11 luni 2023 doar circa 33,4% din aceștia au fost plasați în câmpul muncii.

Populația în afara forței de muncă în trimestrul III 2023 a constituit 1112,3 mii persoane și a scăzut cu 9,4% comparativ cu trimestrul III 2022:

- 54% din total populație cu vârsta 15 ani și peste;
- depășește forța de muncă cu 17,4%.

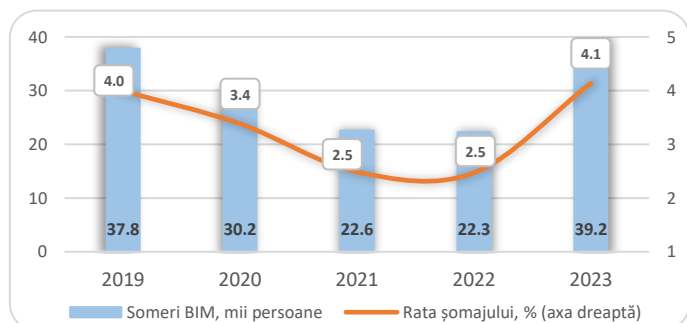
În cadrul populației inactive distingem câteva categorii de bază. Cea mai mare pondere (49,7%) revine categoriei de pensionari. Aceștia sunt urmați de grupul elevilor și studenților (13,4%) și grupul persoanelor care îngrijesc de familie (persoanele casnice) (12,2%). În rândul altor persoane inactive se mai regăsesc persoanele care nu lucrează și nu caută un loc de muncă în Republica Moldova, deoarece deja au un loc de muncă peste hotare sau care planifică să lucreze peste hotare (10,2%), precum și persoanele (declarată de gospodării) ca fiind plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru pentru o perioadă mai mică de un an (7,5%).

Figura 5.4. Populația ocupată pe activități economice în trimestrul III 2022-2023, mii persoane

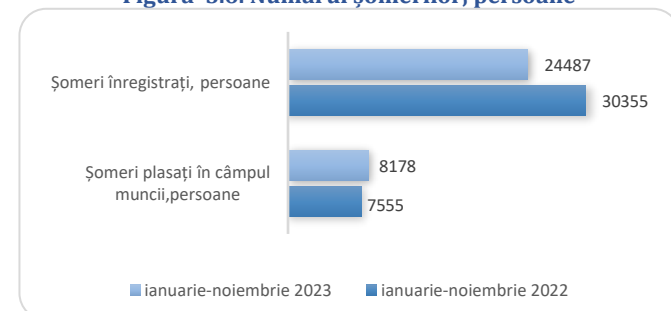
Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 5.5. Șomeri BIM și rata șomajului în trimestrul III 2019-2023

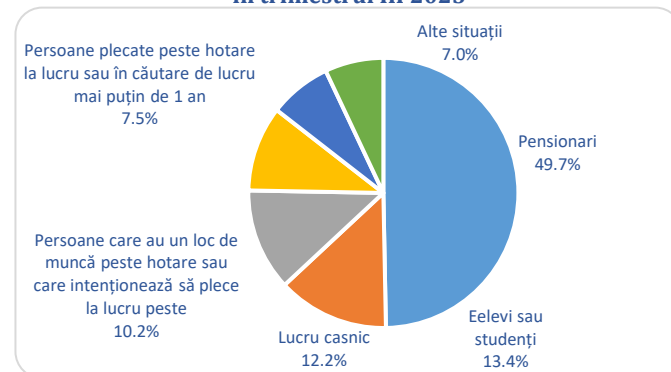
Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 5.6. Numărul șomerilor, persoane

Sursă: ANOFM

Figura 5.7. Structura populației în afara forței de muncă în trimestrul III 2023

Sursă: Biroul Național de Statistică

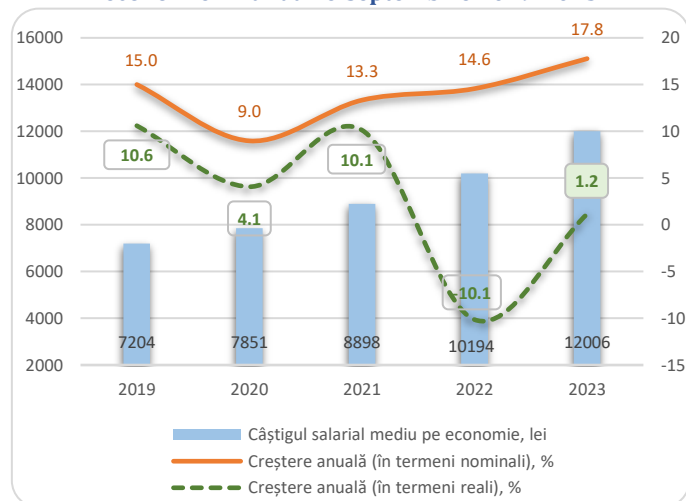
5.2. Remunerarea muncii

Câștigul salarial mediu lunar nominal brut⁶ al unui salariat din economia națională în ianuarie-septembrie 2023 a constituit 12357,2 lei și s-a majorat cu 16,1% în termeni nominali față de ianuarie-septembrie 2022. În termeni reali câștigul salarial s-a majorat cu doar 1,2%, determinat de rata înaltă a inflației (16,4%). Exprimat în valută străină câștigul salarial a constituit circa 607 Euro sau 658 dolari SUA.

Sectorul bugetar – 10059,6 lei, în creștere cu 18,5% în termeni nominali și cu 1,7%, în termeni reali față de ianuarie-septembrie 2022.

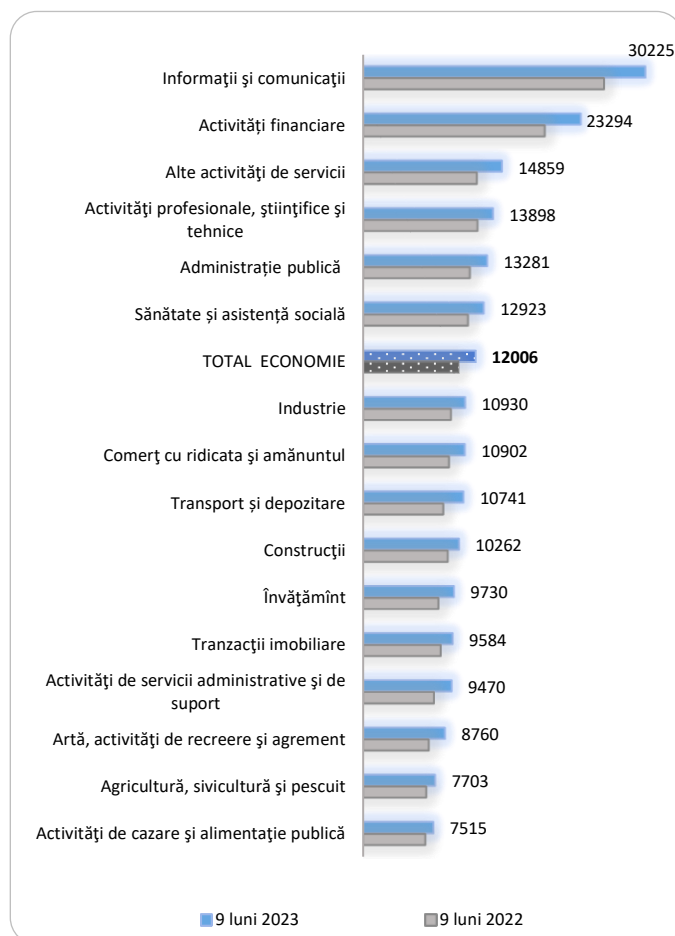
Sectorul real – 12680,6 lei, s-a majorat cu 17,5% în termeni nominali și cu 0,9% în termeni reali.

Figura 5.8. Evoluția câștigului salarial mediu lunar pe economie în ianuarie-septembrie 2019-2023

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 5.9. Câștigul salarial mediu lunar pe activități economice în ianuarie-septembrie 2022-2023, lei

Sursă: Biroul Național de Statistică

În 9 luni 2023 în toate activitățile economice s-au înregistrat majorări ale câștigului salarial mediu lunar (în termeni nominali) comparativ cu 9 luni 2022.

Salarii mai mari decât media pe economie au fost achitate în activități precum: informații și comunicații (de circa 2,5 ori decât media pe economie), activități financiare și de asigurări (de 1,9 ori), alte activități de servicii (+23,8%), activități profesionale, științifice și tehnice (+15,8%), administrație publică (+10,6%), sănătate și asistență socială (+7,6%).

Câștigurile salariale sub pragul mediei naționale: activități de cazare și alimentație publică (62,6% față de media economie), agricultură (64,2%), artă, activități de recreere și agrement (73%), învățământ (81%), construcții (85,5%), comerț cu ridicata și amănuntul (90,8%), industrie (91%) etc.

⁶ Câștigul salarial mediu lunar nominal brut: unitățile din sectorul real cu 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare

5.3. Veniturile și cheltuielile populației

Veniturile disponibile medii lunare ale populației în anul 2022 au constituit în medie pe o persoană 4252,7 lei, în creștere cu 21,2% (în termeni nominali) față de anul 2021. În termeni reali veniturile populației au înregistrat o diminuare cu 5,9%.

Veniturile disponibile ale populației în proporție de 93,5% sunt constituite din surse bănești, iar 6,5% reprezintă veniturile în natură. În valori absolute, veniturile bănești au însumat 3976,5 lei lunar în medie pe o persoană, iar cele în natură – 276,1 lei.

Veniturile lunare ale populației din *mediul urban* pentru o persoană au constituit 5355,3 lei, sau de 1,5 ori mai mari comparativ cu veniturile populației din mediul rural. Principalele surse de venit pentru populația din mediul urban au fost activitatea salarială, care a asigurat veniturile populației în proporție de 61,1%, și prestațiile sociale – 16,8%.

În *mediul rural* veniturile lunare ale populației a constituit 3528,4 lei. Ca și în cazul gospodăriilor din mediu urban cea mai importantă sursă de venit este activitatea salarială – 40,3% din total venituri, prestațiile sociale – 23,8%, transferurile din afara țării – 13,7%, activitatea individuală agricolă- 15,1%.

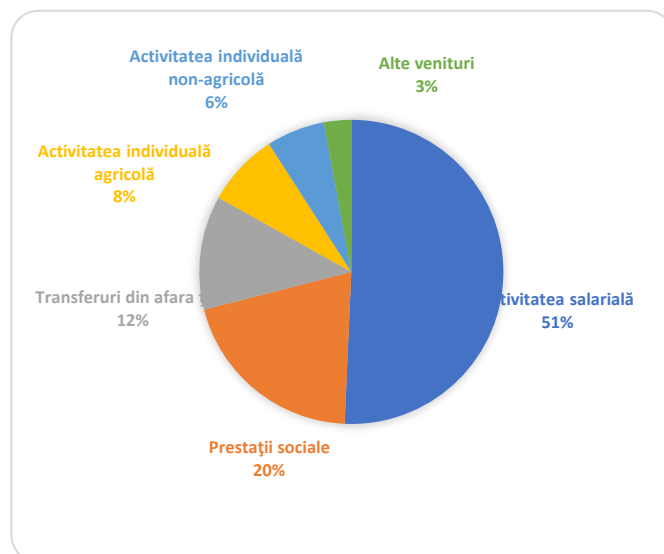
Cheltuielile medii lunare de consum ale populației în anul 2022 au constituit în medie pe o persoană 3711,9 lei, cu 22,1% mai mult comparativ cu nivelul anului 2021 (în termeni nominali). În termeni reali populația a cheltuit în medie cu 5,1% mai puțin.

Cheltuielile bănești predomină în structura cheltuielilor totale de consum ale populației, reprezentând 92,6% (3437,8 lei), cheltuielilor de consum în natură revenindu-le doar 7,4% (274,1 lei).

În *mediul urban* cheltuielile de consum ale populației au fost în mărime de 4789,7 lei sau de circa 1,6 ori mai mari față de cheltuielile populației din mediul rural. Pentru consumul de produse alimentare și băuturi nealcoolice, populația din mediu urban cheltuie - 36% din total cheltuieli, dotarea și întreținerea locuinței 20,2%, transport – 9,1%, îmbrăcăminte, încălțăminte – 8,4%, servicii de sănătate – 6,4%.

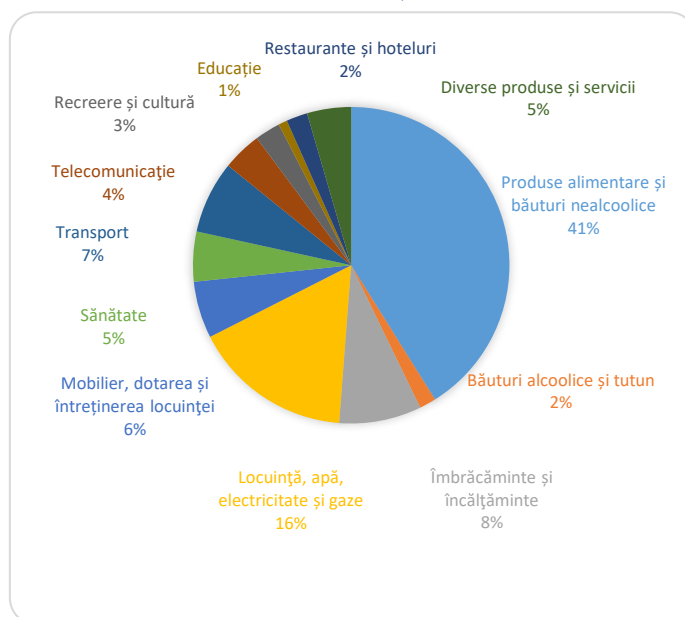
În *mediul rural* cheltuielile de consum ale populației au constituit 3004 lei. De asemenea ca și în cazul populației din mediu urban, o parte semnificativă din cheltuieli este distribuită pentru produse alimentare și

Figura 5.10. Structura veniturilor disponibile în anul 2022,%

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 5.11. Structura cheltuielilor de consum în anul 2022, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

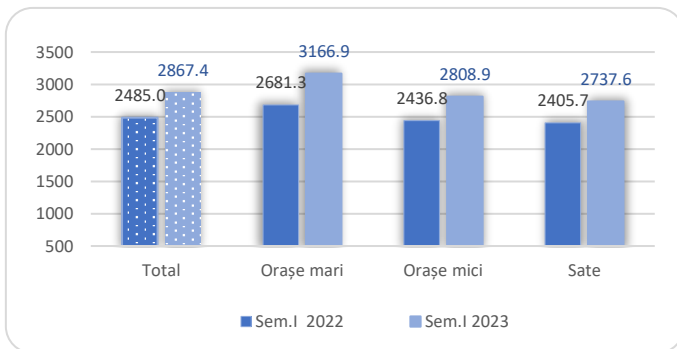
băuturi nealcoolice - 46,4% din total cheltuieli, dotarea și întreținerea locuinței - 24,1%, îmbrăcăminte, încălțăminte - 8,4%, transport - 5,6%, servicii de sănătate - 3,6%.

5.4. Minimul de existență

În semestrul I 2023 pentru satisfacerea necesităților primare, menținerii sănătății și susținerii viabilității, **minimul de existență**⁷ în medie pe lună pentru o persoană a constituit 2867,4 lei și s-a majorat cu 15,4% (în termeni nominali) față de semestrul I 2022. În funcție de mediul de reședință, cea mai mare valoare a fost estimată pentru populația din orașele mari - 3166,9 lei, fiind mai mare cu 12,7% comparativ cu orașele mici (2808,9 lei) și cu 15,7% față de sate (2737,6 lei).

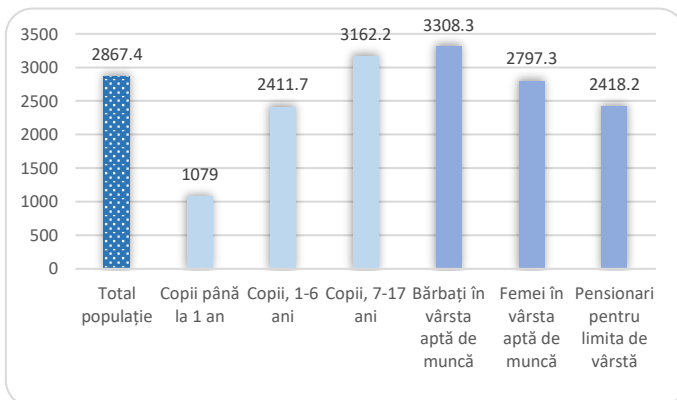
Pe principalele grupe sociodemografice, valoarea maximă a minimului de existență revine populației în vârstă aptă de muncă - 3056,4 lei și, în special, bărbaților - 3308,3 lei, comparativ cu 2797,3 lei în cazul femeilor. Minimul de existență pentru copii constituie în medie 2821,6 lei lunar, cu o diferențiere a acestui indicator în dependență de vârsta copilului: de la 1079 lei pentru un copil în vârstă de până la 1 an până la 3162,2 lei pentru un copil în vârstă de 7-17 ani.

Figura 5.12. Minimul de existență după medii de reședință în semestrul I 2022-2023, lei

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 5.13. Minimul de existență pe categorii de populație în semestrul I 2023, lei

Sursă: Biroul Național de Statistică

Direcția analiză și prognozare macroeconomică, 10.01.2024

⁷ *Minimul de existență* reprezintă volumul minimal de bunuri materiale și servicii necesare pentru satisfacerea cerințelor primordiale, asigurarea menținerii sănătății și susținerii viabilității omului